

Prevalence a specifika kybergroomingu u studentů středních škol Zlínského kraje

Veronika Netušilová

Bakalářská práce
2012/2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika NETUŠILOVÁ**
Osobní číslo: **H10227**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Prevalence a specifika kybegroomingu u studentů středních škol Zlínského kraje**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti kybegroomingu.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DIVÍNOVÁ, Radana. Cybersex: forma internetové komunikace. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-725-4636-8.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

BARRETT, Daniel J. Bandité na informační dálnici. Brno: Computer Press, 1999. ISBN 80-722-6167-3.

MACEK, Petr. Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8348-X.

GŘIVNA, Tomáš a Radim POLČÁK. Kyberkriminalita a právo. Praha: Auditorium, 2008. ISBN 978-80-903786-7-4.

HAYES, Nicky. Základy sociální psychologie. Vyd. 6. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3679-095

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jan Šmahaj

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 10.4.2013

Veronika Nekšilová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výtěku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma: „Prevalence a specifika kybergroomingu na středních školách Zlínského kraje“ se zabývá problematikou výskytu kybergroomingu jako negativního jevu v on-line komunikaci žáků vybraných středních škol. Teoretická část se zaměřuje na vymezení pojmu, jeho problematiku, fázi a možné prevence. Zaměřuje se také na psychiku adolescentů a způsoby, jak navazují své první intimní kontakty v rámci kyberprostoru. Praktická část obsahuje interpretaci výsledků, které byly při výzkumu zjištěny u žáků 2. ročníků vybraných středních škol. A také doporučení pro následnou nezbytnost vzdělávacích a preventivních programů na školách právě k tématu kybergroomingu.

Klíčová slova: kybergrooming, adolescent, intimní vztahy, kybersex, sociální síť, internet, oběť, útočník, disinhibice

ABSTRACT

Bachelor thesis: "Prevalence and specificity kybergroomingu in secondary schools Zlin region" deals with the issue of kybergroomingu as a negative phenomenon in online communication middle school students. The theoretical part focuses on the definition of the concept, its issues, stages and possible prevention. It focuses also on the psyche of adolescents and ways to build their first intimate contacts within cyberspace. The practical part contains the interpretation of the results that were found during the research for the second student Years of secondary school. And also recommendations for subsequent necessity of educational programs at schools just on kybergroomingu.

Keywords: kybergrooming, adolescent, intimate relationships, kybersex, social network, internet, victim,attacker,disinhibition

Na tomto místě chci poděkovat všem, kdo se podíleli na vzniku této práce a pomohli mi se získáním údajů pro její empirickou část. Zejména pak mému vedoucímu práce PhDr. Janu Šmahajovi, Ph.D., za spolupráci, trpělivost, cenné rady, náměty a připomínky při zpracování této práce. A za vstřícnost, se kterou přistupoval k naší spolupráci. V neposlední řadě chci poděkovat také své rodině a Petrovi za psychickou podporu.

„Kyberprostor může být královstvím plným možností pro duchovní probuzení, anebo pastí dalších iluzí. To ale záleží na každém z nás.“

Mitchell Kapor, profesor mediálních umění a věd

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 KYBERPROSTOR A JEHO SPECIFIKA	13
1.1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A JEJICH VYUŽITÍ	14
1.2 SPECIFIKA ON-LINE KOMUNIKACE	16
1.2.1 Specifika komunikace adolescentů	16
1.3 DISINHIBICE PŘI KOMUNIKACI	18
2 EXPERIMENTOVÁNÍ S VIRTUÁLNÍ IDENTITOU	20
3 KYBERVZTAHY A JEJICH TYPOLOGIE	22
3.1 ADOLESCENT V SÍTI ANEB PŘITAŽLIVOST KYBERSEXU	25
3.2 ON-LINE VERSUS OFF-LINE VZTAHY	26
4 EXTRÉMNĚ NEGATIVNÍ JEVY NA INTERNETU	29
4.1 KYBERGROOMING	29
4.1.1 Výskyt a manipulace s obětí	30
4.1.2 Fáze a etapy kybergroomingu	32
4.1.3 Efekt zrcadlení - mirroring	34
4.1.4 Oběti a útočníci - psychologický profil	35
4.1.5 Metody využívané kybergroomerem	37
5 OCHRANA PŘED KYBERGROOMINGEM PRO DĚTI I RODIČE	40
5.1 METODY K ODHALENÍ FALEŠNÝCH PROFILŮ	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
6 REALIZACE VÝZKUMU	44
6.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	44
6.2 ZDŮVODNĚNÍ TÉMATU	44
6.3 CÍL VÝZKUMU A DÍLČÍ CÍLE	44
6.4 FORMULACE PROBLÉMU	45
6.5 VÝBĚR PRVKŮ DO VÝZKUMNÉHO VZORKU	45
6.6 POUŽITÉ METODY PŘI SBĚRU DAT	46
6.7 ZPRACOVÁNÍ DAT	46
7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	47
7.1 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	47
7.1.1 Výsledky dílčího cíle č. 1	47
7.1.2 Výsledky dílčího cíle č. 2	50
7.1.3 Výsledky dílčího cíle č. 3	52

7.1.4	Výsledky dílčího cíle č. 4	54
7.1.5	Výsledky dílčího cíle č. 5	56
7.1.6	Výsledky dílčího cíle č. 6	57
7.1.7	Výsledky dílčího cíle č. 7	58
7.1.8	Výsledky dílčího cíle č. 8	60
7.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	61
8	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	63
	ZÁVĚR	64
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	68
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	69
	SEZNAM PŘÍLOH.....	71
	PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK.....	72
	PŘÍLOHA P II: INFORMAČNÍ LETÁK.....	73

ÚVOD

Pomocí komunikačních technologií a zvláště internetu můžeme komunikovat s lidmi bez ohledu na čas či místo, kde se právě nachází. Internet nám umožňuje být stále ve spojení a můžeme navazovat nové kontakty či přátelství. Ale ne vždy platí, že kybersvět na rozdíl od toho reálného je bezpečný.

Kybergrooming patří v dnešní době k negativním jevům on-line komunikace stejně jako např. kyberšikana, kyberstalking, sexting, a tím pádem může mít i kybergrooming fatální následky. Ač v dnešní době není problematika kybergroomingu u širší veřejnosti až tak známa, v každém případě je odborníky považována za jeden z velice nebezpečných jevů virtuálního prostředí. A to i díky tomu, že pokud není tento jev zpozorován včas, může dojít k sexuálnímu zneužití dítěte či k jeho smrti.

Po prostudování materiálů, které jsou k této problematice dostupné, jsme došli k závěru, že v České republice je problematika méně věnovaná pozornost oproti některým zahraničním státům (Anglie, Německo). Proto by se mělo na tuto problematiku zaměřit hlouběji a pozorněji, stejně jako je to např. u kyberšikany. A nejen zvyšováním informovanosti u širší veřejnosti, ale také tvorbou preventivních programů pro studenty, díky nimž se blíže seznámí s možným nebezpečím tohoto jevu.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno díky zvýšenému zájmu o virtuální kriminalitu, která je páchaná zejména na dětech pubescentního věku. O problematiku jsem se hlouběji začala zajímat zejména po zhlédnutí informačně-naučného videa na webu seznamsebezpecne.cz. Pro kyberkriminalitu je velice úrodnou půdou právě vznik sociálních sítí, jako např. Facebook, Twitter, My space apod., jejich oblíbenost a hojná návštěvnost mezi dospívajícími, kteří se díky snadnému přístupu na internet stávají i snadnou obětí pro tyto predátory na síti.

Hlavním cílem bakalářské práce je tedy nejen definovat problematiku v odborné rovině, ale i zmapovat znalosti a zkušenosti žáků 2. ročníků vybraných středních škol ve Zlínském kraji. A díky těmto výsledkům šetření následně navrhnout možná řešení k zvýšení informovanosti o kyberkriminalitě. Výsledky bakalářské práce by měly sloužit hlavně pedagogům a rodičům, aby si udělali ucelený obrázek o problematice a mohli následně preventivně působit u svých dětí a studentů

a tak předcházet tomu, aby se děti staly obětí kybergroomera. Neboť právě nevědomí o tom, jak se bránit a postupovat, může být velice nebezpečné. V teoretické části, která je rozdělena na pět stěžejních témat, vás nejdříve seznámíme s prostředím internetu jako takovým a možnými způsoby navazování kontaktů ve virtuálním prostředí. Dále blíže vymežeme on-line komunikaci, která má v tomto prostředí jistá specifika a v mnoha ohledech se odlišuje od komunikace v běžném životě. S tím úzce souvisí také psychologie adolescentů a jejich chování typické právě pro toto období, které je velice láká právě k využívání moderních technologií, a jejich potřeba pro navazování vztahů on-line či off-line je velice zvýšená. Hlavní a zcela neopomenutelnou částí této práce je seznámení se s nebezpečnými jevy, které se vyskytují v kybersvětě. Pro naši práci je tím nejdůležitějším kybergrooming, a proto si ho blíže popíšeme, kategorizujeme, rozřazujeme a na konec také přidáme možná ochranná řešení jak pro rodiče, tak i jejich děti.

Na teoretickou část navazuje část empirická, ve které se pokusíme zjistit, jaké zkušenosti a vědomosti mají žáci 2. ročníků vybraných středních škol Zlínského kraje. Hlavní výzkumná fakta nám mají dát odpovědi na otázky, zda by se právě na středních školách měli na osvětu k tomuto tématu soustředit a zda, zavádět např. preventivní programy.

V závěru bakalářské práce jsou pak shrnuty výsledky našeho šetření. Současně jsou zde navrhována možná řešení, která by do budoucna mohla ještě problematiku kybergroomingu studentům více přiblížit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KYBERPROSTOR A JEHO SPECIFIKA

Internet (neboli síť) je v 21. století neodmyslitelnou součástí našich životů a také největší počítačovou sítí na celém světě. Mnoha lidem na celém světě umožňuje být v kontaktu s jejich blízkými, umožňuje možnost pracovních příležitostí a společenské vyžití. Ne vždy však tomu tak bylo a přístup k této síti měly pouze vysoké školy a velké či vládní instituce. Dnes ho díky jeho dostupnosti může využívat opravdu každý, buď pro své pracovní činnosti, zábavu, nebo navazování nových vztahů.

A právě navazování vztahů a komunikace na internetu jsou pro dospívající studenty jednou z nejčastějších forem trávení času na internetu. K tomuto účelu jim zpravidla nejčastěji slouží debatační skupiny, tzv. chaty, nebo sociální sítě, jako je např. Facebook, Twitter a Myspace. Všechny tyto způsoby komunikace využívají z toho důvodu, že s ostatními lidmi mohou komunikovat v reálném čase, což se velice přibližuje k reálné komunikaci. Na sociální síti je ještě na rozdíl od chatu ta možnost, že se mohou s přáteli podělit o své zážitky, fotografie a sdílet videa, obrázky a společné názory.

Předpokládáme však, že mladí lidé tyto aktivity považují za zábavnou formu trávení volného času, aniž by si uvědomovali přítomnost nebezpečí, které je může na síti potkat. Internet má svá rizika, neboť právě na síti často zveřejňujeme své osobní údaje, a tak bychom měli být poučeni o možnosti jejich zabezpečení, ale také o možnosti jejich zneužití. Je tedy důležité být v kyberprostoru stejně obezřetní jako v reálném životě.

Dle Divínové (2005, str. 23) „Kyberprostor je virtuální (tedy ne skutečný) prostor, který se nám otevírá prostřednictvím počítačů a počítačových sítí. V souvislosti s počítačovou sítí - internetem hovoříme také o on-line prostředí“.

Kyberprostor tedy můžeme chápat i jako psychologické prostředí, kde se jedinec může vyjadřovat svobodně a anonymně. Může své názory prezentovat bez jakéhokoliv omezení a vyjadřovat se i k tématům, která by byla v jeho reálném světě tabu.

Jak uvádí Jirovský (2007, str. 16) „Do kyberprostoru se přenáší všechny rysy současné společnosti, ale život v kyberprostoru si formuluje svoje vlastní pravidla, která se často vymykají přirozenému řádu, ve kterém lidské společenství žilo po staletí. Chce-li tato společnost v ky-

berprostoru přežít, nic jiného jí nezbyvá, než stará pravidla chování přizpůsobit, nová vytvořit a naučit se v tomto pátém rozměru společnosti existovat. Tento způsob existence však přináší i jistá nová nebo modifikovaná nebezpečí, nové nebo modifikované formy chování, se kterými se musíme vypořádat, naučit se je akceptovat nebo najít způsob, jak jim čelit“.

A právě z tohoto úhlu pohledu na kyberprostor bychom jej neměli v žádném případě podceňovat a vstupovat do něj s jistou mírou ostražitosti. Neboť díky rozšíření internetu mezi uživateli se hojně rozšířila i kyberkriminalita.

„Pojmem kybernetická kriminalita označujeme takovou činnost, kterou je porušován zákon a dostává se do rozporu s morálními pravidly společnosti.“ (Jirovský, 2007, str. 19)

Blíže se této tematice budeme věnovat v následujících kapitolách.

1.1 Sociální sítě a jejich využití

Sociální sítě se v dnešní době staly nejoblíbenějším prostorem ke komunikaci mezi uživateli internetu. Miliony lidí dnes a denně využívají sociální sítě ke komunikaci s přáteli. Podle článku „Sociální sítě si podmanily svět“ z roku 2011 lze z mapy sociálních sítí vyčíst, že Facebook se stal jedničkou ve 115 zemích. Není však jedinou z oblíbených sociálních sítí, je jich mnohem více, ale některé jsou pro nás Evropany zcela neznámé. V Evropě totiž vede v oblíbenosti právě již zmíněný Facebook a celkově se náš kontinent stal jedničkou v oblíbenosti sociálních sítí (využívá je zhruba 73 % uživatelů internetu), kde Facebook využívá 62 % uživatelů a za ním je Twitter s 16 %. (Dočekal, 2011)

Z výzkumu se dozvídáme, že i když Facebook nevyužívají, zná ho bezmála 100 % Evropanů. Zajímavé je, že např. Twitter sice zná 80 % obyvatel kontinentu, ale aktivně jej využívá pouze 16 %. Dále z výzkumu vyplývá, že 65% lidí má účet pouze na Facebooku, 19 % využívá obě sítě a jen pouhá 2 % mají profil jen na Twitteru. (Dočekal, 2011)

Velmi zajímavou studii uskutečnil Birnbaum, 2009 (cit. podle Willerton, 2012, str. 62.), kde analyzoval stránky sociální sítě Facebook studentů - chtěl zjistit jakým způsobem si vybírají svoji profilovou fotografii. Použil jak metody pozorování (jako přímý uživatel Facebooku), tak i obsahovou analýzu fotografií a dospěl k závěru, že se studenti prezentují několika způsoby. Hlavní jsou: dravec ve společnosti (na fotce je ve skupině přátel), dobrodruh (účastník odvážných akcí) a komik (rozesmátá tvář). Z toho vyplývá, že profily studentů na Facebooku slouží k prezentaci a navození dojmu z vlastní osoby jak u přátel, tak u lidí, kteří by je chtěli poznat. Je důležité v lidech vyvolat příznivý dojem.

Sociální sítě se tedy staly velmi oblíbeným nástrojem k navazování vztahů mezi lidmi. Lidé mohou být stále v kontaktu se svými blízkými, kteří zrovna pobývají v cizině, či znovu navazovat stará přátelství se spolužáky či bývalými kolegy z práce. Např. Facebook může sloužit firmám a podnikům jako velice zajímavý prostor pro jejich zviditelnění či marketing. Uživatelé si stránky těchto institucí mohou přidávat do oblíbených a díky jejich sdílení tak dělat reklamu zcela zadarmo. Díky sociálním sítím může být uživatel informován o kulturních a zajímavých akcích, které se v jeho okolí dějí, ale také se s ostatními uživateli družít ve skupinách, kde je spojují třeba společné zájmy. Facebook jako takový poskytuje uživateli i prostor pro kontaktování přátel a sjednávání společenských akcí pomocí vytváření pozvánek, tzv. událostí. Velkou oblibou je také sdílení fotografií a touto formou lze informovat své přátele o dění ve svém životě. A právě díky své oblíbenosti mezi uživateli v dnešní době se sociální sítě staly ideálním nástrojem kyberkriminality.

Všechny kriminální činy páchané ať už v běžném životě, nebo v kyberprostoru, se stávají pro společnost hrozbou a jsou velmi nebezpečné. Skryté nebezpečí kyberkriminality spočívá zejména v tom, že tyto aktivity nejsou viditelné a tak se spáchaný trestný čin těžko spojuje s viníkem. (Jirovský, 2007, str. 20)

1.2 Specifika on-line komunikace

„Základem sociální interakce je komunikace. Různé druhy komunikace naplňují náš každodenní život. Komunikujeme s druhými lidmi, nebo od nich přijímáme zprávy řečí, písmem a také pomocí celé řady neverbálních komunikačních signálů. Reagujeme také na obecné formy sdělení, které se týkají nás všech a nevznikají u žádné konkrétní osoby, nýbrž mají společenský původ.“ (Haywsová, 2003, str. 29)

„A právě on-line komunikace je specifická absencí neverbální komunikace. Čímž se on-line komunikace stává více náročnou při jejím rozklíčování a jako hodnotící prvek používáme atraktivitu myšlenky. Jazyk nám také dává možnost velké přesnosti komunikace, pomocí pečlivého výběru slov můžeme popisovat nuance emocí nebo postojů. Jazykem lze sdělovat lež, polopravdu i čistou pravdu.“ (Haywsová, 2003, str. 30)

Synchronní i asynchronní komunikaci u nás rozvádí i Vybíral (2000, str. 39, 40) při synchronní komunikaci ve stejný čas komunikují produktor s příjemcem, zaměňují si pozice navzájem tak, že komunikace mezi oběma cirkuluje (např. rozhovor tváří v tvář, telefonování, dotyková komunikace). Při asynchronní komunikaci vzniká mezi vysláním zprávy a odpovědí časová prodleva. Internetová komunikace směřuje k synchronicitě.

„Specifičnost on-line komunikace dokazuje například to, že pauzy, které jsou na chatu normální, by při telefonickém rozhovoru měly devastující vliv na interakci.“ (člověk rozpozná pauzu už v délce 1/4 vteřiny). (Divínová, 2005, str. 50)

1.2.1 Specifika komunikace adolescentů

Právě adolescenti považují on-line komunikaci za velice oblíbenou formu kontaktu s vrstevníky. Tento způsob sebevyjádření je oblíbený právě kvůli své anonymitě a dospívající tak může zapojit nejen fantazii, ale vzít na sebe často imaginární podobu své osoby. Tato komunikace není výjimečná a specifická jen díky tomu, že se odehrává v kyberprostoru, ale také jazykové formy, které adolescenti používají, mají svá pravidla a liší se od klasické komunikace.

Jak uvádí Macek (1999, str. 50-51), příčin, proč adolescenti používají specifické výrazové prostředky, je více. Za důležité můžeme považovat zejména následující:

- Mnoho slov adolescentů jsou zkratkami jejich běžného chování a běžné zkušenosti. Zejména při vyjadřování postojů k druhým lidem a jejich hodnocení mají tendence používat specifické výrazy, kterým rozumí (tj. pociťují je) v rámci své komunity (subkultury) stejně.
- Typické zkušenosti a životní situace, do kterých se dostávají, mají často specifické označení. Svoji zkušenost považují často za unikátní, a proto se jim běžné vyjádření v jazyce zdá neadekvátní a příliš formální.
- Užívání slangu a specifických výrazů je kritériem pro získávání statusu a prestiže ve vrstevnické skupině.
- Některá slova a specifická vyjádření fungují jako posilovače a zpevňovače skupinové či vrstevnické solidarity. Uslyší-li člověk „svůj slovník“ v neznámém prostředí, nalézá okamžitě „spřízněnou duši“ a ve zvýšené míře si uvědomuje svoji příslušnost k určité komunitě.
- Specifický slovník reprezentuje určitou hodnotovou orientaci a jeho užití se stává určitou podmínkou pro hodnocení vztahů, chování a konkrétních situací.

On-line komunikace dospívajících je také specifická tím, že je velmi rozmanitá z hlediska svých forem. Díky rychlému rozšíření technologií se on-line komunikace neodehrává jen v textové podobě, ale díky využití např. webkamery, mikrofonu, sluchátek či sdílení souborů může být také vyjadřována zvukem a obrazem. Velmi často dochází k tomu, že dospívající tyto formy mezi sebou libovolně kombinují. Z tohoto důvodu můžeme takovou komunikaci označit za multimediální. Většinou však u dospívajících zůstává stále oblíbená forma textové komunikace, což nám dokládá hojné využívání sociálních sítí např. Facebooku, Twitteru apod.

„Dospívající také rádi při internetové komunikaci používají takzvané emotikony (hovorově smajlíci, z anglického „smile“- úsměv), těmi se snaží nahradit chybějící neverbální projev v textové komunikaci. K jejich vytváření se používají písmena a znaky, které mají různým skládáním vyjadřovat výraz obličeje ☺. V dnešní době již sociální sítě nebo chaty nabízejí pestrou škálu předem vytvořených smajlíků, které dospívající mohou vkládat do textu.“ (Divínová, 2005, str. 24)

Pro dospívající je také velmi důležité zvolení si správné image ve virtuálním prostředí. Do této kategorie spadá jak volba zajímavé emailové adresy, tak i nicku (přezdívky). Tyto detaily mohou mít vliv na celkovou image dospívajícího a první dojem, který na ostatní chce udělat. Změna či odlišnost od reality může také souviset se změnou virtuální identity dospívajícího.

„Protože on-line komunikace se stále vyvíjí, bylo by dobré, kdybychom se ji nesnažili připodobnit k off-line chování, ale místo toho byli otevřeni novým strukturám, novým vztahům a odvážnému novému světu.“ (Divínová, 2005, str. 54)

Komunikace dospívajících je v on-line prostředí tedy velmi uvolněná a může se zde častěji vyskytovat disinhibice.

1.3 Disinhibice při komunikaci

„Internet je díky výše uvedeným aspektům prostředím velice specifickým. Významným pojmem se při popisu internetového prostředí stává pojem disinhibice. Je známo, že na internetu lidé dělají a říkají věci, které by obvykle v reálu neřikali či nedělali. To je komunikační disinhibice a objevuje se všude tam, kde se na internetu komunikuje, tedy na chatu, v mudech i emailech.“ (Divínová, 2005, str. 30)

Vybíral (2002), který se u nás tímto konceptem podrobně zajímá, uvádí ve svém výzkumu, že komunikační disinhibice představuje v psychologickém slova smyslu odložení zábran a skrupulí, ztrátu nebo překonání nesmělosti, plachosti a ostychu, v krajních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvázanost či nevázanost na normy, která může být abnormální. Pozitivní konotace zahrnují slova, jako je otevřený, uvolněný, smělý, bez zábran.

Na internetu je sebe prezentace často omezená a lidem méně záleží na mínění druhých. Narozdíl od reálné komunikace zde neplatí ani klasická pravidla, normy a omezení. Z výzkumu vyplývá, že agresivní chování v podobě slovního napadení se v prostředí internetu vyskytuje až čtyřikrát častěji než v reálném životě. Toto chování se odborně nazývá „flaming“. (Šmahel, 2003, str. 13)

Důležitou vlastností virtuálního světa a do značné míry předurčující lidské chování v prostředí internetu je právě anonymita. Díky anonymitě se uživatel cítí v bezpečí a díky této důvěře se také chová jinak než v reálném životě. (Šmahel, 2003, str. 14)

Kde tedy přesně můžeme hledat příčinu toho, že se člověk ve chvíli, kdy má pocit anonymity a síly davů, chová a jedná zcela jinak, než by se jako jedinec vystupující sám za sebe choval? Jak uvádí Gustave le Bon, nejnápadnější jev, kterým se projevuje psychologický dav, je tento:

„Ať jsou jedinci, ze kterých se skládá, jakkoliv, ať jejich způsob života, jejich zaměstnání, jejich povahy nebo inteligence se jakkoliv shodují nebo liší, nabývají prostě tím faktem, že jsou přetvořeni v dav, jakousi kolektivní duši. Tato duše způsobuje, že cítí, myslí a jedná naprosto odlišně, než by každý z nich cítil, myslel a jednal, kdyby byl sám.“ (Gustave le Bon, 1997, str. 14)

Z toho můžeme usoudit, že v dnešní době anonymitu davu dospívajícím nahrazuje právě internet. Dospívající mohou využít síly davu například v prostředí chatových místností a při tom čas tráví sami u počítače. Těmito charakteristikami se zabývají zejména psychologové věnující se komunikaci a výchově dospívajících.

Vybíral (2002) také shrnul to, jak se disinhibice projevuje:

- Ztrátou nebo odložením zábrán, studu, ostychu, pocitů trapnosti a neadekvátnosti.
- Obcházením cenzury (nic není zakázané, vše je dovoleno).
- Vypínáním svědomí (vypnuté „volání k zodpovědnosti“, mohou dát průchod amorálnosti).
- Nezdrženlivostí, netrpělivostí, rychlostí (nemusím se krotit, ovládat).
- Zájmem o tabuizované (mohu se zajímat, o co chci).
- Zvýšenou zvědavostí (zvědavost popuštěná z uzdy).
- Pudovým chováním, impulzivním rozhodováním.
- Povoláním sil „id“ (nevědomí): chování je řízeno puzením ke slasti nebo puzením k destruktivitě (chut' užít si, chut' ubližovat).
- Povoláním uzdy exhibicionismu.
- Odklonem od „reality“ a útekem do fantazií.

Z těchto znaků můžeme velmi lehce vyvodit, že disinhibice není žádný nový projev v komunikaci mezi jedinci a nevyskytuje se jen v on-line komunikaci, neboť disinhibici jako takovou můžeme pozorovat u mnoha jedinců i v komunikaci face to face.

2 EXPERIMENTOVÁNÍ S VIRTUÁLNÍ IDENTITOU

V této části si nejprve vymežíme pojem identita jako takový a to, jak na něj někteří autoři nahlíží. Zajímavostí je, že hledání vlastní identity sice nelze zasadit pouze do období adolescence, je ale pravdou, že právě toto období považuje řada autorů za stěžejní pro tuto část vývoje.

Původní význam slova identita říká, že znamená totožnost, stejnost osoby (věci) v čase a ve všech okolnostech. Dalším synonymem slova identita může být individualita, osobnost, skutečnost, že osoba je sama sebou a nikoliv něčím jiným. (Výrost a Slaměnik, 2008, str. 109)

„V psychologické rovině pohledu znamená identita subjektu jeho možnost být takový, jaký skutečně je, což se vyjadřuje známou frází „být sám sebou“. Protože to není vždy možné a lidé musí své chování stylizovat, nebo dokonce něco předstírat či zastírat, jsou ve svých projevech často neautentičtí. Ztráta identity pak znamená účelové předstírání něčeho, čím subjekt není.“ (Nakonečný 2009, str. 353-354)

Snad nejznámější a nevlivnější jsou v tomto směru myšlenky E. Eriksona 1968 (cit. podle Macek, 1999, str. 78), který považoval ujasnění vztahu k sobě a hledání vlastní identity za základní vývojový úkol období adolescence. Dospívání popisoval jako konflikt mezi potřebou integrace sebe samého (ego identity) a potřebou vyrovnat se s nejasnými požadavky společnosti tak, aby byl adolescent schopen najít a akceptovat svoje vlastní místo a hodnotu jako člen tohoto společenství.

V dnešní době je to právě komunikace pomocí elektronických médií a zvláště internetu, jenž adolescentům nabízí velký prostor a mnoho nových možností pro experimentování s jejich identitou ve virtuálním světě. A tím vzniká úplně nové a postmoderní pojetí identity. Vědci si často kladou otázku, zda něco jako „virtuální identita“ vůbec existuje? Můžeme mluvit o prožívání vlastní identity ve virtuálním světě, a zda vůbec ve virtuálním světě ke změně identity dochází?

Dospívajícím internet slouží jako laboratoř pro jejich experimenty, která je přeplněná obecností, které je podporuje a je potřebné pro jejich experimenty s identitou. Dospívající má možnost odpojit se, kdykoliv se věci začnou ubírat špatným směrem nebo se vymknou kontrole, tato možnost značně snižuje důsledky experimentování. V realitě nás důsledky našeho chování však značně limitují. (Divínová, 2005, str. 36)

Zajímavý pohled na virtuální identitu má také Šmahel (2003, str. 41), který pojem virtuální identita považuje za nesmyslný. Zdůrazňuje, že virtuální identita je pouze to, co my sami v prostředí internetu přiřazujeme své reprezentaci. Dle jeho výkladu naše virtuální reprezentace přece nic neprožívá a ani prožívat nemůže.

Dále Šmahel (2003, str. 41) dělí identitu na:

- a) **Osobní virtuální identitu** – ta se vztahuje k tomu, čím jsem jako osoba ve virtuálním prostředí, či spíše čím je naše reprezentace této osoby ve virtuálním prostředí.
- b) **Sociální virtuální realita** – charakterizuje potom to, kam patříme ve virtuálním prostředí, čeho jsme součástí, respektive kam patří naše virtuální reprezentace.

Změna identity ve virtuálním prostředí však může působit i jako negativní nebo ve většině případů negativní případy způsobovat. Na věc můžeme nahlížet stejně jako Šmahel (2003, str. 46) a to tak, že negativní stránka experimentů s aspekty identity může být nebezpečná stejně jako ta pozitivní.

„I když jim jejich „virtuální osobnost“ zdánlivě pomáhá v jejich psychickém problému, může na druhé straně takové chování vyvolávat neustále se prohlubující depresivní vztahy, zejména při přechodech do reálného světa, pocity úzkosti, neklidu nebo obav.“ (Jirovský, 2007, str. 41)

Setkáváme se tedy s názory mnoha autorů, které se velmi liší. Někteří z nich považují virtuální identitu za negativní jev dnešní doby a únik před realitou všedního dne, jiní ji vnímají pozitivně. My se přikláníme spíše k názoru, že toto experimentování může být pro dospívající do jisté míry pozitivním přínosem a možností jak ve virtuálním světě objevovat rozmanité polohy své osobnosti.

Často změnu své virtuální identity adolescenti využívají jak pro zábavu a pobavení, tak i pro experimenty se svou sexuální identitou. Je pro ně přitažlivá právě proto, že tyto aktivity mohou uskutečňovat v bezpečí domova. Adolescenty především může lákat změna pohlavní identity, např. dívka ve virtuálním světě vystupuje pod mužským „nickem“ jako chlapec, aby prozkoumala neodhalena chatové místnosti určené zejména pro chlapce, a naopak. Tím, že se vydává za chlapce, nabývá pocitu, že nemůže být odhalena, a zároveň si ověřuje, jaké pocity může mít opačné pohlaví.

3 KYBERVZTAHY A JEJICH TYPOLOGIE

Trendem dnešní doby se stává navazování kybervztahů, které je velmi populárním právě u mladých lidí. Díky internetu jsou mladí lidé stále on-line, a tak začínají osobní setkání s přáteli nahrazovat kontaktem ve virtuálním prostředí.

Dle Macka (1999, str. 73) členstvím ve vrstevnické skupině dospívající také získávají sociální status a pocit vlastní hodnoty. Nejvíce času věnují nezávaznému povídání („pokecání si“). Přátelé a kamarádi poskytují unikátní informace, vztahy jsou prostorem pro získávání a testování vlastní sociální kompetence a hodnoty. Nezařadí-li se adolescent do nějaké vrstevnické skupiny, cítí uje to často jako sociální stigma. A stejná pravidla platí i v on-line světě. Zde se mladí lidé snaží co nejlépe zapadnout do skupin a co nejlépe se prezentovat na sociálních sítích, aby dosáhli oblíbenosti a to jim dopomohlo k lepšímu navazování kybervztahů.

„Kybersexualita je spíše doména mužů. Ti spíše inklinují k neosobním sexuálním zážitkům. Ženám je vlastní emotivní kontakt s partnerem, chtějí slyšet jeho hlas a dotýkat se ho. Nicméně počet kybersexuálně aktivních žen stoupá.“ (Pastor, 2007, str. 195)

Člověk, který si zvykne rozvíjet virtuální vztahy, přestává být schopen rozvíjet vztahy skutečné. Může dojít k ochladnutí partnerského vztahu a partneři začnou žít své vlastní vnitřní životy. Zdá se jim, že opravdu žijí jen ve chvílích, které tráví chatováním. Často to vede až k rozpadu vztahu. (Matějková, 2009, str. 34)

„Existují však i jiná označení, jako například virtuální vztah, počítačem zprostředkovaný vztah, internetový vztah, on-line vztah atd.“ (Divínová, 2005, str. 54)

Zde máme jasně vymezeny možnosti navazování on-line vztahů a také možnost prostředků, kterých je v dnešní době nepřeberné množství (email, chatové místnosti, skype, sociální sítě). Mladým lidem se může zdát navazování vztahů na internetu dokonce jednodušší než navazování vztahů v reálném životě. Mohou se skrýt za svou novou identitu a neodhalovat příliš své pravé já. A tím nabývat pocitu většího bezpečí a také zvýšeného sebevědomí.

„Vliv technologií na současnou společnost je nesporný. Nesporný je i vliv na psychiku jednotlivce, na vytváření specifických virtuálních společenství a komunit, na zcela jiný pohled a přístup

k sociálnímu chování. Nová dimenze zkušeností se pak promítá do reálného života a vnitřní střet osobnosti kyberprostoru s osobností žijící v reálném prostoru je u každého jedince nevyhnutelný.“ (Jirovský, 2007, str. 35)

Proto se i v dnešní době těmto jevům věnují nejen sociologové, ale také psychologové a jejich výzkumy se snaží podat ucelený pohled na problematiku kyberprostoru.

Kybervztah bývá zpestřením, únikem, relaxací. On-line vztahy však nelze brát jako plhodnotné a úplné. Ve skupině, která takové vztahy preferuje, bude více zakomplexovaných jedinců. Jedná se o způsob jak uniknout do virtuálního světa, avšak realita v porovnání s touto fikcí může být bolestná. Ve chvíli, kdy jedinec ztratí nadhled a nechá se ovlivnit falešnými představami, propadne se do deziluze. (Pastor, 2007, str. 195)

A proto může být taková komunikace velmi ovlivněna momentálním psychickým rozpoložením jedince či zvoleným tónem vnitřního hlasu při čtení psaného textu. To vše a ještě mnohem více příčin může ovlivnit společnou komunikaci mezi lidmi. Z toho vyplývá, že právě on-line komunikace není vhodná k řešení všech osobních situací mezi jedinci. Neboť velmi důležité je komunikaci doplnit také o neverbální prvky. O důležitosti neverbálních signálů pojednává také Haywsová.

„Právě při navazování vztahů používáme velké množství neverbálních signálů, zvláště oční kontakt a úsměv, abychom naznačili svůj zájem o druhého. Možná je to proto, že se úmyslně snažíme o jistou dvojznačnost svých signálů.“ (Haywsová, 2003, str. 91)

„Kyberprostor je místem, kde každý může setrávat anonymní ve své on-line identitě, proto čím více skutečných osobních informací spolu lidé sdílejí, tím více se vztah prohlubuje.“ (Divínová, 2005, str. 56)

Podle studie Parkse a Robertse 1998 (cit. podle DeVito, 2008, str. 216) téměř dvě třetiny uživatelů chatu navázaly nové přátelství či vztahy právě s osobami, které kontaktovaly na internetu. Téměř třetina z nich komunikuje se svým protějškem třikrát až čtyřikrát týdně, více než polovina komunikuje jedenkrát týdně. S tím, že ženy navazují takové vztahy častěji než muži. Ti, kdo komunikují častěji, navázali více vztahů. U žen je to asi 72 %, u mužů 55 %.

Kybervztah probíhá výlučně v prostředí on-line světa a to většinou pomocí textové formy komunikace. Tudíž dochází k tomu, že jedinec nevnímá druhého podle vzhledu ani dle neverbální stránky, ale jen díky psanému textu. Často pak dochází k tomu, že komunikaci doprovází naše

vlastní fantazie a představy. Ztotožňujeme se právě s Divínovou, která se o tomto jevu zmiňuje následovně.

„Psychoanalytik by to označil za přenosovou reakci, která se rozvíjí vůči nejasné figuře na druhém konci kyberprostoru. Silná projekce při čtení obdržené zprávy může mít za následek takové zkreslení původně zamýšleného záměru, že to může vést k nedorozuměním a konfliktům.“ (Divínová, 2005, str. 55)

Jak je známo, kybervztahy jako takové bývají považovány za povrchní a pomíjivé. Tím, že na síti dochází k navazování vztahů mezi více jedinci, a ne všem můžeme věnovat stejný čas, dochází tedy k filtraci. Takový výběr se uskutečňuje například na základě podobných názorů, postojů, či zájmů. Adolescenti mohou své vztahy ještě hodnotit podle míry emocionality a psychologické sepjatosti s osobou. A pokud dojde i k zvýšení intimnosti v komunikaci, u jedince naroste touha a potřeba se k tomuto člověku navracet.

Obrovskou výhodou vztahů na síti je i množství lidí, se kterými se můžeme kontaktovat, je snadnější nalézt někoho, kdo odpovídá naší představě. Pro mnohé je i výhodou socioekonomická a vzdělanostní situace většiny lidí využívajících internet. (DeVito, 2008, str. 217)

Pokud začne být adolescentům kyberprostor těsný a nedostačující jako jediný kontakt s osobou jim blízkou, může přerůst v telefonní kontakt či osobní setkání. Domníváme se, že tato změna může vztah obohatit a prohloubit. Samozřejmě ne vždy může naplnit jejich očekávání či dokonce se může stát nebezpečným.

Zatímco někteří lidé preferují v kybervztahu, aby se znali i osobně, existuje mnoho těch, kterým limity on-line vztahu vyhovují. Netelefonují si ani neplánují setkání, i když by to bylo lehce uskutečnitelné. Důvody pro to mohou mít různé. Někteří lidé vnímají on-line vztah jako lépe předpověditelný, bezpečný a vyvolávající méně úzkosti než off-line vztah, a jako takový jim vyhovuje. (Divínová, 2005, str. 57)

Z daného tvrzení usuzujeme, že ve chvíli, kdy adolescenti rozvinou s druhou osobou kybervztah, který se stane intimním a milostným, budou se chtít dříve či později se svým přítelem setkat osobně. Specifické bývá vedení tzv. dvojitého vztahu. Kdy jedinci mají vztah v reálném životě, ale setkávají se i on-line. Nevýhodou může být zjištění, že v on-line fázi jsou jedinci

schopni sdělovat své myšlenky a fantazie mnohem snadněji. A pokud se tato otevřenost nepřene- se i do reálného vztahu, může dojít k psychickému odloučení při osobním setkání.

3.1 Adolescent v síti aneb přitažlivost kybersexu

V dnešním světě jsou normy pro sexuální chování dospívajících značně rozdílné. Brzký sexuál- ní styk je většinou značně odsuzován, ale zájem o druhé pohlaví je podporován. Jistě existuje větší podpora v dospělých, neboť předmanželský styk se stal běžnou sociální normou. Mohou však vznikat protichůdné tlaky, které u dospívajících vyvolají rozpaky a nejistotu. (Langmeier a Krejčířová, 2006, str. 156)

První sexuální zážitky jsou většinou datované již od pubescence a souvisejí s uvědomováním si vlastní sexuality. Je všeobecně známo, že u chlapců a dívek má toto uvědomování si zcela odlišný průběh. U chlapců dochází v této fázi zvláště k uspokojování vlastního sexuálního pudu, naopak u dívek nebývá tato potřeba zcela zřetelná. Chlapci se většinou zabývají dobýváním dívek a diskuzí o vlastní sexualitě a porovnáváním si vzájemných zkušeností. Kdežto dívky více zajímá jejich vlastní sexuální přitažlivost pro druhé pohlaví. U dívek totiž jejich vlastní sexualitu podněcuje part- ner a ne vrstevnická skupina. (Macek, 1999, str. 76)

A proto právě první zkušenosti, informace a doporučení, které se týkají jejich sexuality či na- vazování vztahů, flirtování a překračování hranic, získávají adolescenti díky internetu, kde v naprostém bezpečí své anonymity mohou vyhledávat pro ně tak zásadní a potřebné informace. Zdá se, že ve virtuálním prostředí se daří oběma polohám emocionality – tak jako se lidé na inter- netu často až bezohledně hádají, tak je možné vidět i opačný pól emocí - silné přátelství až lásku. (Šmahel, 2003, str. 73)

Domníváme se, že právě dnešní adolescenti výrazně více používají internet nejen k seznamování s novými lidmi, ale také k navazování vztahů s opačným pohlavím. Internet je pro ně nový, odlišný svět k objeovávání sexuality - spojení fantazie a reality. Např. ke komunikaci se sexuálním podtextem a také velmi vyhledávanou možností jsou chatové místnosti se sexuální te- matikou. Ztotožňujeme se s názorem Šmahela, který se k tématu vyjadřuje následovně:

Internet často umožní „vyzkoušet“ praktiky, které bychom v realitě nepoužili z důvodu morálních zábran, fyzického rizika, legality atd. Je nutné říci, že komunikující protějšky o sobě často mají v důsledku chybějící informace o tom druhém velmi nereálné představy. To obvykle nevede až do reálného setkání. (Šmahel, 2003, str. 78)

Potenciálně rizikovou skupinou na internetu jsou kybersexuálně kompulzivní jedinci, u kterých se významně častěji vyskytuje deprese, nadměrné užívání internetu, přítomnost manželského svazku, vzdělání vyšší než středoškolské a zkušenost se sexuálním zneužitím jako obět'. U mužů je zneužívání kybersexu manifestací sexuální kompulze, zatímco u žen se přidružují poruchy příjmu potravy (kompulzivní přejídání se). (Ševčíková, 2008, str. 9)

3.2 On-line versus Off-line vztahy

Jak už jsme si nastínili, v předchozích kapitolách internet slouží jako prostředek k nepřebornému množství aktivit v on-line prostředí. Jednou z mnoha aktivit je také navazování vztahů, přátelství a hledání lásky. Internet je prostředím, kde se mísí mnoho emočních projevů od hádek přes usmírování až po vyznávání lásky. V posledních letech také často slyšíme o formě vyhledávání partnerů přes internet za účelem svazku a snadnějšího vydání víza. Internet také pomáhá překonávat geografické vzdálenosti a tím i snižuje náklady na tuto komunikaci. Nás však zajímá, jaká specifika mají on-line vztahy a čím se od těch off-line liší. A co právě adolescenty vede k vytváření on-line vztahů.

Ještě před vznikem internetu se množství výzkumů věnovalo otázkám síly fyzické atraktivity a jejího vlivu na okolí. Ukazuje se, že máme tendenci po všech stránkách lépe hodnotit fyzicky atraktivní jedince, a to nejen opačného pohlaví. Máme tendenci je hodnotit jako šťastnější, sociálně přizpůsobivější, lidštější, úspěšnější a inteligentnější. Fyzicky neatraktivní jedinci jsou tím často výrazně handicapováni, což se ve virtuálním prostředí pochopitelně neděje. (Šmahel, 2003, str. 75)

Proto je prostředí internetu k navazování vztahů adolescenty tolik oblíbené a vyhledávané. Jedinci, kteří v reálném prostředí pociťují ostych, jsou nejistí či zdrženliví zde mohou bez pocitu

zesměšnění zcela projevít své vlastní pocity. Avšak otázkou zůstává, zda jsou tyto on-line vztahy lepší, pevnější a zda můžeme hovořit o kvalitnějším vztahu, než je ten, který jedinec navazuje v reálném životě.

Ztotožňujeme se s tvrzením, které nám předkládá Šmahel (2003, str. 76), a to, že se virtuální blízkost samozřejmě od fyzické blízkosti liší, je definována spíše frekvencí, jak často si člověk jde s onou virtuální osobou povídat. On-line přátelství (či láska) může být dokonce často silnější než přátelství reálné. Jedním z důvodů je to, že odhalení se cizinci může zesílit efekt navrácení se k němu.

Většina adolescentů tak získává dojem, že se ve svém virtuálním vztahu mohou více otevřít a diskutovat o různých tématech, jež by je v reálném vztahu omezovala. Právě tento pocit vytváří v on-line vztahu iluzi blízkosti a přátelství. Jde však o falešný pocit, který by v reálném prostředí nenašel naplnění, neboť to, že adolescent si s osobou 100% rozumí, při osobním setkání může rychle vyprchat.

Šmahel (2003, str. 88) na základě odpovědí dospívajících ve svém výzkumu kategorizoval motivaci k využití internetu pro navázání vztahů takto:

- Nepřeberné množství vztahů.
- Nezávislost na lokalitě.
- Snadné navazování vztahů.
- Příležitost pro sociálně handicapované.
- Virtuální sexuální zkušenosti.
- Vztahy na internetu nejsou skutečné.
- Větší rychlost a povrchnost vztahu.

Zajímavým faktem zůstává také to, že žádný z dospívajících ve výzkumu neoznačil virtuální vztah za skutečné přátelství. Což nám odpovídá na otázku, že dospívající ještě stále považují off-line vztahy za ty lepší a jen touto formou vzniká přátelství. I když uvádějí, že lidi na internetu znají dost důvěrně, povídají si o všem možném a tráví touto komunikací mnoho hodin. Přesto se vyjadřují, že tento vztah se s reálným kamarádstvím nedá porovnat, neboť stále existuje možnost, že se vydává za osobou, kterou ve skutečnosti není.

Dospívající tedy získává možnost prostřednictvím internetu navázat nové vztahy, které se postupem času mohou stát opravdovým přátelstvím i v reálném životě. Avšak přenos tohoto přátelství do reality však nemusí vždy probíhat idylicky. Častým jevem, který nastává při osobním setkání, je jistá deziluze. (Šmahel, 2003, str. 95)

Může nastat situace, kdy dospívající při osobním setkání zjistí, že vztah není zas až tak okouzlující, jak se zdál být. Jako například Marie (16), která uvádí negativní zkušenost z osobního setkání:

„S jedním jsem se setkala a ten mě znechutil již první větou, takže jsem od té doby neriskovala. První věta byla: Ahoj, jsem Petr, mám volnej byt, jdeš ke mně?“ (Šmahel, 2003, str. 96)

Na tomto příkladu jasně vidíme, jak se očekávání mužů a žen z virtuálního vztahu může lišit. Zatímco ženy očekávají porozumění a možnost komunikace, dospívající muži na internetu vyhledávají dívky pro erotický vztah. A jelikož každý z nich očekává, že i ostatní hledají to stejné, co oni, může tato situace vést k vzájemné deziluzi.

U dospívajících tedy dochází k plnému uvědomování si situace, že on-line vztahy jsou pouhou hrou v prostředí internetu. A naprosto se nemohou off-line vztahům vyrovnat. Ale i nadále tyto virtuální vztahy navazují už jen z důvodu, že rádi komunikují, vyměňují si názory a utvrzují se ve svých postojích. Problémem se může stát situace, kdy se dospívající stane na této činnosti závislým a nepřekročí hranici virtuálna. Také při osobním setkání s neznámou osobou by měl každý zachovat jistou míru ostražitosti. Ne každá věc ve virtuálním světě může být v tom reálném bezpečná. Neboť právě na síti mohou na dospívající čekat kybergroomeři- predátoři a této situace využít ve svůj prospěch.

4 EXTRÉMNĚ NEGATIVNÍ JEvy NA INTERNETU

Internet má jak svá pozitiva, tak i negativa. Dospívající internet využívají při mnoha činnostech a stal se nepostradatelnou součástí jejich životů. Ale ne každý z nich si uvědomuje, že právě na síti na ně může číhat jisté nebezpečí, které je mnohem hůře odhalitelné než v běžném životě. Nebudeme se však zabývat nebezpečím mravním, které na adolescenty může číhat na webových stránkách s pornografickým, politickým, zabývající se výrobou drog či jinak nevhodným obsahem. Ačkoliv některé stránky zcela překračují hranici legálnosti, je právě návštěva těchto stránek na jejich rozhodnutí, zda jim chtějí věnovat pozornost či nikoliv. Proto se spíše zaměříme na negativní jevy, které jsou spojeny s komunikací ve virtuálním světě ať už na sociálních sítích, skypu, chatech či pomocí emailu.

„Obvykle mají svého původce, který bývá označován jako obtěžovatel, útočník nebo dokonce zločinec, a mají také svou oběť, popř. obětí více.“ (Divínová, 2005, str. 79, 80)

Do této kategorie můžeme zařadit tyto jevy: kyberstalking, kyberšikana, sexting, rizika sociálních sítí, sociotechnika, znásilnění v kyberprostoru, dětská pornografie, happy slapping, netholismus a kybergrooming. Nejvíce se zaměříme v následujících kapitolách právě na kybergrooming.

„Internetová kriminalita proti dětem byla definována jako jakékoliv sexuální zneužívání dětí usnadněné počítačem, zahrnující on-line svádění/obtěžování (grooming) a dětskou pornografii.“ (Blatníková, 2009, str. 44)

Jak uvádí Blatníková (2009, str. 45), internet využívá stále větší počet potenciálních či skutečných pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů k přípravě sexuálního zneužívání dětí, zejména prostřednictvím „groomingu“ (nalákání dětí k sexuálním praktikám) a dětské pornografii.

4.1 Kybergrooming

Nejdříve si pojem kybergrooming vymežíme tak, jak jeho specifika a popis uvádějí v literatuře mnozí z autorů.

„Slovem grooming se označují techniky a postupy v jednání, kterými manipulátor (groomer) vyvolává u dětí využívajících internet (chaty a diskuzní fóra) důvěru a jeho cílem je přimět mladistvého k osobní schůzce.“ (Blatníková, 2009, str. 45)

„Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie, apod.“ (Kopecký a Krejčí, 2010, str. 14)

Kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. Často je vázán na asynchronní i synchronní komunikační platformy, nejčastěji chat, internetové seznamky, a v posledních letech také sociální sítě. Internetoví predátoři využívají také inzertní portály, na kterých nabízejí dětem různé možnosti výděлку či kariéry (např. v modelingu), často také navštěvují portály zaměřené přímo na nezletilé uživatele internetu (dětské portály). (Kopecký a Krejčí, 2010, str. 14)

Pojem kybergrooming překládáme jako kyberkrášení a označujeme jím jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť a donutit ji k osobní schůzce. Důvodem schůzky bývá nejčastěji sexuální zneužití, fyzické napadení, nebo donucení k terorismu. Kybergrooming je velice zákeřný způsob jak zneužít dětské důvěřivosti, naivity, touhy po přátelství, intimitě i dobrodružství. Jedná se vlastně o zneužití osobních údajů, které oběť agresorovi poskytuje. Nejedná se o krátkodobé a přímé manipulování. (Nebudobet.cz, online)

Takovéto chování se tedy může označit jako „on-line grooming“, „cyber-grooming“ či jen „grooming“. Je to proces manipulace často využívaný pachateli sexuálního zneužívání dětí, který je vedený úmyslem redukovat rezistenci oběti (potenciální) k pohlavnímu zneužívání. (Blatníková, 2009, str. 45)

4.1.1 Výskyt a manipulace s obětí

Jak už jsme si uvedli, výskyt kybergroomingu je vázán především na synchronní a asynchronní komunikaci. Proto se nejčastěji tento jev vyskytuje na diskuzních fórech, seznamkách, chatech a v dnešní době tolik oblíbených sociálních sítích. Může být také uskutečňován pomocí skypu, emailu či instant messengru.

Podle řady výzkumů probíhá kybergrooming nejčastěji právě v prostředí instant messengerů (56 % případů), další pozice pak obsadily sociální sítě (11,4 % případů). Internetoví predátoři však kromě těchto komunikačních prostředí využívají také inzertní portály. (Kopecký, 2010, str. 3)

Kybergroomeři se vždy snaží navázat se svou obětí dlouhodobou komunikací, kde se snaží působit velmi uvolněně a kamarádsky a tak si získají sympatie oběti na svou stranu. Vybudují si u dítěte důvěru, kterou mohou následně zneužít např. k vylákání lechtivých fotografií od oběti. Neboť využívají i toho, že děti jsou v tomto věku více zvědavé a zároveň mají ostych se na věci, které se týkají sexu, zeptat právě svých rodičů. Kybergroomeři také využívá lehké uplatitelnosti dětí, kdy za menší úplatu (např. dobítí kreditu mobilního telefonu) jsou děti lépe zpracovatelné. A proto si kybergroomeři nejčastěji vybírají děti, které nemají pevné rodinné zázemí, rodiče jim nevěnují tolik času, zoufale hledají kamarády pro sdílení svých pocitů a také je omezuje jejich finanční situace. I když tato pravidla nemusejí vždy pevně platit, neboť každé dítě ve virtuálním prostředí se může lehce stát obětí groomera. Kybergroomeři si dávají na čas a jejich chování vůči dítěti je mnohdy velmi promyšlené.

„Psychická manipulace v rámci kybergroomingu probíhá obvykle delší dobu - od cca. 3 měsíců po dobu několika let. Tato doba je přímo závislá na způsobu manipulace a na důvěřivosti oběti. Existují případy, kdy predátor manipuloval dítě po dobu 2 let, než došlo k osobnímu setkání a sexuálnímu zneužití.“ (Kopecký, 2010, str. 3)

V roce 2006 bylo podle expertů v USA kontaktováno groomeřem každé páté dítě ve věku od 10 do 17 let. Jen čtvrtina z nich ale tuto skutečnost (někdy i přímou nabídku k sexuálnímu styku) oznámila rodičům nebo učitelům. K podobným praktikám dochází podle policie i v České republice. Proces manipulace dítěte obvykle prochází několika základními etapami. (Blatníková, 2009, str. 45)

V posledních letech se tedy objevuje čím dál více případů kybergroomingu spojených se sociálními sítěmi (Facebook, My space, Twitter apod.) Ty díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro jeho realizaci. Právě děti a dospívající jsou pro útočníky nejvíce vhodnými oběťmi, neboť ještě nemají tolik rozvinuté sociální dovednosti a také ještě nenačerpali dostatek zkušeností, aby se dokázali bránit. Dle dostupných informací z výzkumu bylo zjištěno, že právě této slabosti útočníci rádi využívají. (Kopecký, 2010, str. 4)

Sociální síť slouží právě k vyhledávání nových přátel a jejich neodmyslitelnou součástí je sdělování informací ze svého osobního života. Proto by měli být dospívající v tom, co o sobě poskytují za informace ve virtuálním světě, velmi ostražití. Právě informace sdělené prostřednictvím internetu si žijí svým vlastním životem a nikdo z nás nemůže vědět, kam a ke komu se mohou dostat.

Ač by se mohlo zdát, že groomeři ke své činnosti využívají falešných profilů a snaží se pro své oběti tzv. omladit a přiblížit se jejich věkové kategorii, ne vždy toto musí být podmínkou. Je zcela běžné, že kybergroomer je muž ve věku do 30 let, který si na svém profilu uvede věk 20 let a v zásadě komunikuje s děvčaty, které, mají okolo třináctého roku věku. Může totiž nastat situace, kdy těmto dívkám právě imponuje, že mohou komunikovat se starší osobou. Či jak je v dnešní době zcela běžné, sama děvčata tyto muže vyhledávají a oslovují. Pro kybergroomery je tedy nejvíce lákavá komunikace v reálném čase.

Pro preventivní opatření doporučujeme požádat osobu, se kterou dospívající komunikuje, o fotografii. Tento požadavek přichází z obou stran již po pár minutách komunikace. Abychom se opravdu přesvědčili, že osoba, se kterou komunikujeme, je tím, za koho se vydává, je vhodné požadavky na fotografii specifikovat. Např. „Pošli mi, prosím, hned fotografii, kde držíš v pravé ruce papír s dnešním datem a momentálním časem a v levé ruce plyšáka.“ V dnešní době, kdy součástí každého mobilního telefonu je fotoaparát, by nemělo být problém takovou fotografii vytvořit do krátkého časového limitu. Pokud by se osoba na síti z jistých důvodů z této činnosti pokusila vymluvit, měl by toto chování dospívající závčas vyhodnotit jako potenciální možnost, že o své identitě záměrně mlží. Není vhodné osobě poskytnout delší časový prostor k vytvoření fotografie, neboť internet poskytuje nepřeberné množství možností jak si takovou fiktivní fotografii snadno pořídit. Jelikož kybergroomerovo počínání je vždy přesně dlouhodobě promyšlené, je velmi důležité ověřit si osobu právě v reálném čase.

4.1.2 Fáze a etapy kybergroomingu

Kybergrooming jako každý sociálně-patologický jev má svá specifika. Můžeme u něj kategorizovat zejména jeho fáze a etapy.

Etapy manipulace dítěte jdou rozdělit do čtyř základních skupin: Každý kybergroomer se nejdříve pečlivě připraví na **kontakt s obětí** (najde vhodnou cestu ve virtuálním světě jak se k dítěti dostat, vytvoří si věrohodný profil s množstvím fotografií a svůj osobní příběh), poté přímo **kontaktuje oběť** - dále se snaží všemi možnými technikami a psychologickými postupy a manipulací s obětí **sjednat schůzku** - a jako poslední etapa je přímo **osobní schůzka**, která může mít pro oběť fatální následky v podobě zneužití, znásilnění či dokonce končí smrtí dítěte.

Jak už jsme si v předchozí kapitole vymezili, příprava kontaktu s dítětem musí být provedena velmi důkladně a kybergroomer musí umět využívat všech manipulačních technik. Také je velmi časově náročná a samotný kontakt může trvat v rozmezí měsíce až 3 let.

Velmi často dochází k tomu, že si útočník v prvním kroku kybergroomingu vytvoří falešnou identitu. Ta zahrnuje především nepravdivé a zkreslené osobní údaje, jako jsou jméno, příjmení, věk či fotografie obličeje. Svůj fiktivní věk společně s odpovídajícím i fotografiemi musejí manipulátoři přizpůsobit tak, aby jejich falešná identita na dítě působila velmi realisticky.

Jak uvádí Kopecký a Krejčí (2010, str. 15-16) ve své příručce, taková identita může existovat v několika formách:

- **Statická identita** = útočník si vytvoří jednu falešnou identitu a pomocí ní oslovuje své oběti (např. facebookový profil).
- **Dynamická identita** = aby svou oběť mohl útočník oslovit co nejefektivněji, upravuje si svůj profil, údaje, věk, zájmy, pohlaví a další osobní údaje podle potřeby. To mu dovolu- je vystupovat pod více přezdívkami, nicky či avatary. Dynamická identita mu umožní ko- munikovat s více oběťmi současně, ale musí si dobře pamatovat, komu co o sobě sdělil. Oproti statické identitě je ta dynamická velmi náročná a útočník si může své oběti, se kte- rými komunikuje, lehce zaměnit. Zde dochází k lehkému odhalení kybergroomera z dů-vodu, že si oběť všimne, že uvedl odlišný věk, jméno či údaje.

Také jsme již uvedli, že prostor pro kybergrooming se nenachází jen v on-line komunikaci, ale děje se také prostřednictvím falešných inzerátů na internetu. Kde má tedy útočník možnost vystu- povat nejen jako fyzická osoba, ale vydávat se za jednatele firmy, manažera, vedoucího a díky tomuto postavení dětem slibovat užitek a finanční ohodnocení. Právě tato falešná autorita firmy, o kterou se jeho tvrzení opírá, dodá jeho tvrzení na věrohodnosti.

Uvedeme si tedy pro příklad, jak takový inzerát může vypadat:

„Ahoj kamarádi! Je vám méně než 15 let? Máte rádi počítače? Rádi brouzdáte internetem? Zapojte se do naší soutěže a vyhraďte atraktivní ceny. Stačí, když nám zašlete vaše jméno a příjmení, e-mailovou adresu, telefonní číslo a budete zařazeni do slosování. Těšit se můžete na rychlý počítač, mobilní telefony, značkové oblečení a další dárky.“

Napište nám na: soutezvip@seznam.cz

Mgr. Radek Černý, VIP Child Centre, Praha (Kopecký, 2010, str. 5)

Inzerát, který dětem slibuje možnost rychlé a lákavé výhry. Je však jen součástí dobře promyšleného plánu kybergroomera jak od nic netušících dětí získat kontakty a navázat s nimi vztah.

4.1.3 Efekt zrcadlení - mirroring

Tento jev spadá do další fáze kybergroomingu a to do fáze již navázání kontaktu s obětí a snahy prohloubit s ní vytvořený vztah. Na tomto virtuálním vztahu musí útočník dlouhodobě pracovat a budovat ho. K tomu, aby jeho počínání bylo pro dítě uvěřitelné a přijatelné, využívá právě techniky zrcadlení.

Charakteristickým rysem chování kybergroomera je tzv. efekt zrcadlení (mirroring). Predátor se snaží napodobovat oběť ve snaze prolomit zábrany tak, že se chová jako její zrcadlový odraz. Pokud například útočníkovi sdělí, že se cítí osamělá a má nějaké starosti, predátor jí odpoví, že má podobné problémy a zcela jí rozumí. Nabízí jí, že se mu může svěřit a společně problémy vyřešit. Díky tomuto efektu, útočník u oběti vytvoří pocit blízkosti a přátelství. Tím pomůže oběti překonat strach z komunikace s neznámou osobou. Zrcadlení se nepoužívá jen při sdělování společných emočních problémů, ale také může u oběti navodit pocit společných názorů, zájmů a koníčků. (Kopecký, 2010, str. 5)

Manipulátorův trik tedy spočívá v tom, že se chová a tváří tak, aby se v něm dospívající poznával, a tak hledá, co mají společného a podobného. Tato podobnost v něm vyvolá jisté sympatie a tak dochází k tomu, že se ocitne v pasti zrcadlení.

Manipulátor se může snažit využít všechny podobnosti, které ho napadnou, a to nejen ve verbální, ale také neverbální komunikaci pomocí držení těla a opakování podobných gest. Při komunikaci může využívat zrcadlení slovníku. Když oběť používá slova z vizuální oblasti, například řekne: „Vidím to stejně.“ Začne tedy používat pojmy ze stejného asociačního pole. Pokud dospívající považuje lidi za důvěryhodné, je ochotný riskovat a nedává tedy pozor na možné pasti. (Edmüller a Wilhelm, 2011, str. 13-135)

V rámci manipulace s obětí útočníci využívají metod, které vedou nejen k navázání blízkého vztahu s dítětem a vytvoření si důvěry, ale také potřebují, aby jim oběť o sobě poskytla co nejvíce informací. Získané informace jim usnadní pozdější možnost osobního setkání.

„Tato metoda se odborně nazývá „Phising“ - slovo je kombinací slov „fishing“ a „phreaking“ do češtiny se někdy překládá jako „rybaření“.“ (Jirovský, 2007, str. 112)

„Tuto techniku sociálního inženýrství využívají útočníci, aby od oběti zjistili další informace - např. jméno školy, kterou navštěvuje, kde bydlí, oblíbené zájmy, celebrity, záliby apod. Tyto informace slouží útočníkovi k sestavení přehledného profilu o oběti.“ (Kopecký, 2010, str. 6)

4.1.4 Oběti a útočníci - psychologický profil

Jak už jsme nastínili, technik, které predátor používá k získání informací od svých obětí je nepřehledné množství. Poté, co od oběti tyto informace získá, sestavuje si profil svých obětí. Při sestavování vychází jak z údajů, které mu oběť poskytla, tak ze záznamů, které našel na internetu v rámci vyhledávání.

Uživatelé různých internetových portálů z obavy o svou bezpečnost zveřejňují vždy jen některé osobní údaje, proto zpravidla útočník nenajde všechny osobní údaje na jedné stránce. Pokud ale potenciální oběti zveřejní například e-mailovou adresu či jiný údaj, který jednoznačně směřuje k jejich osobě (číslo ICQ, Skypu, tel. číslo aj.), může je díky tomuto údaji útočník vystopovat. A to za pomoci internetových vyhledávačů (Google, Seznam, apod.) může zjistit, kde oběť tento údaj také použila, a postupně doplňovat další osobní údaje do profilu oběti. (Kopecký, 2010, str. 6)

A kdo se může profilovat jako útočník, predátor, kybergroomer? Existuje nějaká standardní šablona, dle které se dá taková osoba specifikovat? Podle dosaženého vzdělání, rodinného zázemí, finanční situace, společenského postavení či psychické rovnováhy a biologických příčin?

„Kyberútočníci tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme jak uživatele s nízkým, tak i vysokým sociálním statutem (právníky, policisty, učitele). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá (v 85-95 % případů), často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. Mezi útočníky se dle výzkumu považují dosud netrestané osoby, ale také ty, co již za sexuální útoky proti dětem a mladistvým trestány byly a došlo u nich k recidivě. U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti.“ (Kopecký, 2010, str. 4)

Jak uvádí Elliotová (1995, str. 58-59), pachatele sexuálního zneužití lze popsat mnoha způsoby. Odborníkem na tyto delikventy je mimo jiné i Nicholas Groth. Ten je rozdělil do dvou kategorií:

- **Pedofilně zaměřené osoby** – jsou lidé se sexuální náklonností k dětem, dospělí je nezajímají. Jejich úchylka se projevuje už v raném dospívání. Tvrdí, že děti milují. Tito pedofilové jsou sami dětinští, jsou trpěliví, dlouho se na dítě připravují. Ztrácejí o ně zájem, jakmile se objeví sekundární pohlavní znaky. Odmítne-li je dítě, „přesedlají“ často na jiné dítě. Nejčastější obětí jsou chlapci. Děti jsou jakousi reflexí vlastního narcismu.
- **Osoby regresivního typu** – obtěžují děti v důsledku své infantilní regrese, obvykle žijí v manželství nebo partnerském vztahu. Buďto mají své děti nebo žijí s dětmi ve společné domácnosti. Právě tyto děti se v první řadě stávají jejich obětmi. Dostane-li se takový člověk do stresu, přestane jej styk s dospělou osobou uspokojovat a obrací se na dítě. Nejčastějšími obětmi jsou dívky. Pachatel nejčastěji hledá náhradu za ženu a o dívku se zajímá i v pubertálním věku.

„O pachatelích toho dosud mnoho nevíme. A proto je nutné je i nadále poznávat a shromažďovat o nich informace, protože jen tak bude možné vyvíjet a uplatňovat efektivní léčebné programy a tak chránit i další děti před možným zneužitím. Děti tedy budou zneužívány do té doby, dokud nebudeme schopni tyto pachatele zadržet a chování změnit. K tomu nám však nepostačí změnit jen osoby, které se těchto činů dopouštějí, ale také postoje společnosti, které je k takovému jednání podněcují.“ (Elliotová, 1995, str. 60-61)

Domníváme se však, že tato činnost není lehkým úkolem a je velmi časově náročná. Zůstává tedy na každém z nás, abychom dospívající nenechali na pospas manipulaci kybergroomerů a naučili je, že není správné tyto věci zatajovat, ale svěřit se a tím dosáhnout vyřešení problému. Toto řešení je jediná účinná prevence proti kyberútočnickům.

Dle Kopeckého (2010, str. 4) mezi nejčastější oběti těchto útočníků patří:

- a) **Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebeúcty** (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat).
- b) **Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi** (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku).
- c) **Děti naivní a přehnaně důvěřivé** (jsou ochotnější zapojit se do on-line komunikace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou konverzaci).
- d) **Adolescenti/ teenageři** (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

4.1.5 Metody využívané kybergroomerem

Další možné metody, které útočník používá, si představíme v této kapitole. Útočník již má získané dostatečné množství informací o dítěti, které mu poslouží k naplánování osobní schůzky. A i v této fázi tedy využívá manipulativních technik, aby dítě mohl získanými diskriminujícími informacemi vydírat.

- **Vábění a uplácení oběti - luring** – tato technika slouží zejména k navázání bližšího vztahu s obětí a využívají se v ní různé formy úplatků, dárečků a odměn. Mohou být poskytovány formou peněz, kreditu do mobilního telefonu, Mp3 přehrávačů, vstupenek na kulturní akce, počítačových her či značkového oblečení. Takovou formou úplatku si útočník může ověřit získaný osobní údaj oběti (např. telefonní číslo, adresu), aby věděl, kam odměnu zaslat. Úplatek mu může sloužit zároveň jako prostředek jak z dítěte vylákat tu nej důležitější věc, a to jeho fotografii (obličej, tělo, intimních partií). Zároveň upevňuje u dítěte důvěryhodnost. Celé toto počínání je pro kybergroomera mocnou zbraní. Neboť u

většiny případů se stalo, že se dítě opakovaně k útočnickovi pro úplatky vracelo a nechalo se zneužívat opakovaně. V tomto kontextu již můžeme hovořit o dětské pornografii. (Kopecký, 2010, str. 6-7)

V dnešní době se vyskytují i případy, kdy se dospívající útočnickovi sám nabídne a za poskytnutí finanční odměny je schopen poskytnout sexuální služby bez předchozího nátlaku. Není tedy pravidlem, že by sám útočník musel oběť k těmto činům dlouhodobě manipulovat.

- **Snížování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace** – útočník může s obětí zavést komunikaci na téma o lidské sexualitě, sexuálním životě rodičů, o jeho vlastních sexuálních zkušenostech. Může docházet také k tomu, že útočník nabídne dítěti různé erotické či pornografické materiály, například proto, aby vzbudil jeho zájem a snížil jeho stud. To vše podniká za účelem, aby od dítěte získal jeho obnažené fotografie či videozáznamy (aby se mu oběť vyfotila nahá nebo ukázala na webkameru). Získaný materiál může útočník použít k vydírání své oběti. (Kopecký, 2010, str. 7)
- **Snaha izolovat oběť od okolí** – útočník ochotu oběti svěřit se s důvěrnými informacemi využívá ve svůj prospěch. Postupně se pro dítě stává nezastupitelným kamarádem, jediným, komu se dítě svěří se svými problémy a stává se pro dítě „exkluzivním přítelem“. Pomocí citového vydírání a zastrašování dítěti například zakazuje sdělit určitou informaci rodičům nebo jiným lidem z okolí dítěte. Čím více důvěrných informací predátor zná, tím více je na něj oběť fixovaná a závislá. Zpočátku útočníka vyhledává dobrovolně, později z donucení. Dochází k tomu, že ve chvíli, kdy by oběť chtěla tento vztah ukončit, mohl by jí predátor vyhrožovat a vydírat tím, že jeho tajemství vyradí. Dítě má strach z důsledků, které by toto zveřejnění mohlo mít v reálném životě, a tak raději ve virtuálním vztahu pokračuje. (Kopecký, 2010, str. 7)
- **Technika překonávání věkového rozdílu mezi útočnickem a obětí** – technika funguje tak, že se útočník většinou záměrně omlazuje, aby byl věkově přiměřený k oběti. Také existuje případ, kdy si útočník s obětí několik týdnů psal pod falešnou identitou jako nezletilý. Po čase však oběti oznámil, že mu jeho otec zakázal přístup k internetu, ale jeho dospělý 30letý bratr (další falešná identita) by chtěl v komunikaci pokračovat. Takto se pokusí, aby při komunikaci již včas a bez podezření oběť přijala fakt, že komunikuje se starší osobou a v komunikaci i dále pokračovala. Existují i případy, kdy útočník oběti

tvrdil, že ji na smluveném místě vyzvedne starší osoba, např. jeho otec. Touto osobou byl však právě útočník, který oběť odvezl na „bezpečné místo“ a tam ji sexuálně zneužil. (Kopecký, 2010, str. 7)

Právě zde je vhodné po osobě, se kterou udržujeme on-line kontakt, požadovat fotografii v reálném čase a určit její specifické aspekty. Pro ověření identity osoby.

- **Vyhrožování a vydírání oběti** – této metody kybergroomer využívá již ve chvíli, kdy všechny ostatní metody nenesly kýžené ovoce. Ve chvíli, kdy si chce s obětí domluvit osobní schůzku a oběť odmítne na schůzku dorazit, útočník ji začne vydírat. Vyhrožuje, že o ní zveřejní kompromitující materiály, vytiskne a vyvěsí materiály v okolí bydliště a školy oběti. Nebo může použít fotografie a zveřejnit je na internetu s hanlivým textem (Honza Novák je gay! Jana Malá je prostitutka!!). Mnoho dětí se raději na schůzku dostaví, než aby byly vystaveny veřejnému ponížení. (Kopecký, 2010, str. 8)

Ne vždy však musí útočník takovýto nátlak na oběť vyvinout, neboť dospívající při delší komunikaci touží po osobním setkání. Má touhu poznat člověka, který ho zaujal, a zjistit, zda opravdu vypadá tak, jak o sobě píše.

Všechny tyto metody jsou prostředkem jak dosáhnout poslední fáze kybergroomingu – osobní schůzky s obětí. Osobní schůzka je ústředním cílem snah kybergroomera a logickým zakončením předcházejících etap. První schůzka se může uskutečnit ve zcela poklidném duchu bez násilí a sexuálního zneužití. Útočník se touto schůzkou může jen ujistit, že je oběť opravdu nezletilá a zda se nejedná o léčku (na schůzku může dojít rodič dítěte nebo tajný agent). Oběti může přinést další dárek a tak si jejich vztah ještě upevnit. Tím oběť nabyde dojmu, že osoba je opravdu tím „exkluzivním kamarádem“ a důvěru v něj to prohloubí. Násilný čin se sexuálním podtextem se může uskutečnit až po několikáté schůzce. Následný útok má na oběť nedozírné následky. Jak v oblasti fyzické, tak zejména v oblasti psychické. Pokud je kybergroomer dobrým manipulátorem, může oběť donutit k opakovaným schůzkám, na kterých útoky pokračují. (Kopecký, 2010, str. 8)

5 OCHRANA PŘED KYBERGROOMINGEM PRO DĚTI I RODIČE

„Samotný koncept kyberzločinu jako vedlejšího efektu informační revoluce a jejího slavnějšího produktu – internetu – je stále velmi neurčitý. Rozsáhlá literatura o povaze počítačové trestné činnosti se může vykládat různými způsoby. Problém, kterému čelíme dnes, spočívá v tom, že všechna tato rozdělení, přístupy či vysvětlení jsou útržkovité a jejich tvrzení často protikladná. Opravdu činy označené jako „kyberzločiny“ představují „jasnou a existující hrozbu“ vůči naší „informační společnosti“, která na oplátku požaduje, aby se do pohybu uvedla mašinérie trestní justice.“ (Gřivňa a Polčák, 2008, str. 26-27)

Jak uvádí Gřivňa a Polčák (2008, str. 82-83), kyberkriminalita je kategorií, jakou bývají označovány skupiny trestných činů, které mají určitý společný faktor (např. způsob provedení, druhově osobu pachatele apod.), tedy kategorii podobnou takovým, jako je např. násilná kriminalita, kriminalita mladistvých apod. V případě kyberkriminality je oním společným faktorem počítač. Toto vymezení tak pokrývá množství poměrně různorodých skutkových podstat, mezi něž v širším smyslu bývají zahrnovány i některé klasické skutkové podstaty, které lze naplnit i bez použití počítače.

Nejúčinnější ochranou dětí a dospívajících před kybergroomingem jsou zejména preventivní opatření. Tato opatření a jejich fungování spatřujeme zejména v dobré komunikaci mezi žákem-rodíči-učitelem. Dobrá komunikace má za výsledek dostatečnou informovanost o problému kybergroomingu a jeho fatálních následcích při potlačování hrozícího nebezpečí. Nejdůležitější je aplikovat témata o kyberkriminalitě zejména ve vzdělávacím systému a děti již od raného věku informovat o možném nebezpečí a možnosti prevence a to vše zakotvit do rámcově vzdělávacích programů. Za nejúčinnější formu takovéto prevence považujeme zejména odborné přednášky a projekce naučných snímků týkajících se dané problematiky. Následná diskuze se žáky je zpětnou vazbou pro pedagogy, zda tématu porozuměli, a také možnost jak ověřit jejich zkušenosti a znalosti s kybergroomingem.

Na tyto problémy reagují zpracovaná „Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu“, která byla poprvé formulována v závěrech II. Světového kongresu proti komerčnímu

zneužívání dětí v Jokohamě 16. - 20. prosince 2001, který pokračoval v práci zahájené na I. světovém kongresu proti komerčnímu zneužívání dětí ve Stockholmu v roce 1996. Tato pravidla jsou zveřejněna na webových stránkách MŠMT www.msmt.cz pod kapitolou Prevence – dokumenty – a materiály. Proto tyto materiály mohou využívat jednotlivé školy pro svou každodenní činnost. (msmt.cz, 2004)

Pro představu zde uvedeme pravidla, jak je uvádí na svých webových stránkách e-bezpeci.cz Kopecký (2010, str. 14)

Pravidla pro děti a mládež:

1. Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!
2. Všimněte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočnickými (útočnický například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).
3. Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.
4. Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.
5. Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).
6. Nikdy nechodte na osobní schůzku, aniž by o ní věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.
7. Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.

Pravidla pro rodiče:

1. Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě v bezpečí doma a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!
2. Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě, například v obývacím pokoji, které můžete namátkou kontrolovat.
3. Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.

4. V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kyberšikanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem! Uvědomte si, že když dítěti doma zakážete počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.).

5.1 Metody k odhalení falešných profilů

V dnešní době jsou nástroje k vytvoření falešných profilů či identit velmi rozmanité. A tak by se nejen děti, ale i rodiče měli orientovat v možnostech jak skutečné informace odlišit od těch podvržených.

Metadatová specifikace Exif

Exif (*Exchangeable image file format*) je informace, kterou obsahují digitální fotografie a je automaticky generována přístrojem, který ji vytvořil. Pomocí Exif tedy můžeme zjistit, zda fotografie vznikla pomocí digitálního fotoaparátu, mobilního telefonu nebo byla upravena pomocí photoshopu. Ale také datum a čas pořízení snímku. Exif je tedy vhodné využít zvláště ve chvíli, kdy vám uživatel zašle fotografii, o které tvrdí, že byla právě pořízena, aby tak dokázal svou identitu. Pro toto ověření doporučujeme, program PIE (Picture Information Extractor) či Exif Reader, které obsahují velmi podrobné zobrazení metadat obsažených ve fotografii. (Kopecký, 2013, on-line)

Webcam trolling

Také při komunikaci přes webovou kameru musejí být dospívající velmi ostražití, neboť se v dnešní době vyskytlo mnoho případů Webcam trollingu. „Jsou to podvržené videozáznamy, které jsou vyhlédnutým obětem (dětmi či dospělým) promítány místo skutečného záznamu z webkamery. Riziko zneužití této technologie je vzhledem k nízké osvětě skutečně vysoké. Webcam trolling lze využít mimo jiné např. pro manipulaci dětí a získání jejich intimních záznamů (nahrávek, fotografií), které lze využít pro jejich další vydírání, komunikaci vedoucí k osobní schůzce s dítětem (kybergrooming/sociální inženýrství) apod.“ (Kopecký, 2013, e-bezpeci,on-line)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 REALIZACE VÝZKUMU

Empirická část bakalářské práce je zaměřena na zjištění vědomostí a zkušeností žáků 2. ročníku vybraných středních škol Zlínského kraje o problematice nebezpečných komunikačních praktik na internetu a to zejména kybergroomingu. Rozhodli jsme se pro kvantitativní výzkum a to zejména s ohledem na cíle výzkumu. Jelikož studenti středních škol jsou velmi početnou skupinou, lze velmi lehce dosáhnout požadovaného reprezentativního vzorku.

6.1 Stanovení výzkumného problému

Výzkumný problém jsme definovali následovně:

„Mají žáci 2. ročníku vybraných středních škol Zlínského kraje zkušenosti s kybergroomingem?“

V našem případě se jedná o výzkumný problém popisný, proto neuvádíme hypotézy.

6.2 Zdůvodnění tématu

S rozšířeným používáním internetu v dnešní době přichází i výskyt těchto negativních jevů. Rozhodli jsme se zkoumat znalost této problematiky u žáků, kteří se již s kybergroomingem mohli setkat. A pokud ne, tak právě tento výzkum by měl pomoci k rozšíření povědomí a vědomostí žáků o tomto nebezpečném jevu. V této části bakalářské práce jsme se inspirovali mnoha výzkumy již k tématu provedenými a postupovali jsme pomocí odborných publikací a to zejména podle Metod kvantitativního pedagogického výzkumu (Chrásková, 2007).

6.3 Cíl výzkumu a dílčí cíle

Hlavním cílem našeho výzkumu bylo zmapovat, jaké vědomosti a zkušenosti mají žáci vybraných středních škol (SŠ) ve Zlínském kraji s nebezpečnými jevy on-line komunikace a to zejména kybergroomingem.

Na základě výzkumného cíle jsme si definovali tyto dílčí výzkumné problémy:

1. Zjistit, zda se žáci setkali s pojmem kybergrooming.

2. Zjistit, jaké údaje o sobě poskytují v prostředí internetu.
3. Zjistit, zda jsou registrováni na sociální síti.
4. Zjistit, zda žáci uskutečnili osobní setkání s osobou, kterou znali pouze z internetu.
5. Zjistit, zda by poslali neznámé osobě své intimní fotografie.
6. Zjistit, zda by pro ně bylo lákavé dostat za fotografie zaplacené.
7. Zjistit, jak se žáci cítí při virtuální komunikaci se sexuálním či jiným nevhodným podtextem.
8. Zjistit, které chování na internetu je podle žáků nejnebezpečnější.

6.4 Formulace problému

V empirické části jsme se rozhodli zkoumat specifika a zkušenosti žáků 2. ročníků vybraných středních škol Zlínského kraje s kybergroomingem. Jelikož se internet stal součástí života dospívajících, hrozí jim i možná rizika spojená s aktivitami na síti. Proto je velmi důležité žáky o tomto nebezpečí informovat, a zvýšit tak prevenci na středních školách. A k tomu by měly sloužit právě výsledky našeho výzkumu.

6.5 Výběr prvků do výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek byl vybrán metodou záměrného výběru (kvótní výběr):

- Věk respondentů
- Způsob ukončení studia (4letý obor s maturitou)
- Střední škola Zlínského kraje
- Žáci druhých ročníků střední školy

Výzkum byl uskutečněn u žáků 2. ročníku středních škol (4leté studijní obory ukončené maturitou) ve Zlínském kraji. Výzkumný vzorek jsme vybrali záměrně, neboť studenti v tomto věku již začínají postupně sexuálně žít a tím pádem mají posunutou i hranici studu. V první řadě jsme kontaktovali 8 SŠ ve Zlínském kraji, které odpovídaly našemu výběrovému vzorku, jestli by s dotazníkovým šetřením u svých studentů souhlasily. Po vzájemné domluvě se výzkum uskutečnil na

třech zlínských školách, a to Obchodní akademii Tomáše Bati, Střední průmyslové škole a Střední průmyslové škole polytechnické. Ve vyučovacích hodinách byly studentům rozdány dotazníky k vyplnění. Celkem bylo rozdáno 190 dotazníků, návratnost byla 100%. Z výzkumu bylo následně vyřazeno 7 dotazníků pro jejich neúplnost vyplnění či celkovou nevhodnost obsahu.

Konečný počet dotazníků k vyhodnocení je tedy 183 ks.

6.6 Použité metody při sběru dat

Z důvodu vybraného tématu, výzkumného problému a cíle jsme zvolili kvantitativní druh výzkumu. Jelikož jsme potřebovali v malém časovém úseku zjistit co nejvíce informací, zvolili jsme metodu dotazníkového šetření. Nevýhodou dotazníkového šetření může být fakt, že nezjistí, jací respondenti skutečně jsou, ale jen to, jak sami sebe vidí, nebo chtějí, aby byli viděni. (Chrástka 2007)

Další nevýhodu spatřujeme například v omezené možnosti odpovědí či díky anonymitě šetření v nevhodně vyplněném dotazníku. Vlastní dotazník (přiložen v příloze) je složen z 38 otázek. Dotazník obsahuje otázky uzavřené, otevřené a polouzavřené.

Před hlavní realizací dotazníkového šetření byl proveden pilotní výzkum. Pěti vybraným respondentům odpovídajícím výběrovému vzorku byl rozdán dotazník, který byl díky jejich věcným poznatkům upraven do finální verze. Poté byl proveden samotný výzkum, který probíhal na vybraných středních školách Zlínského kraje během měsíce února 2013.

6.7 Zpracování dat

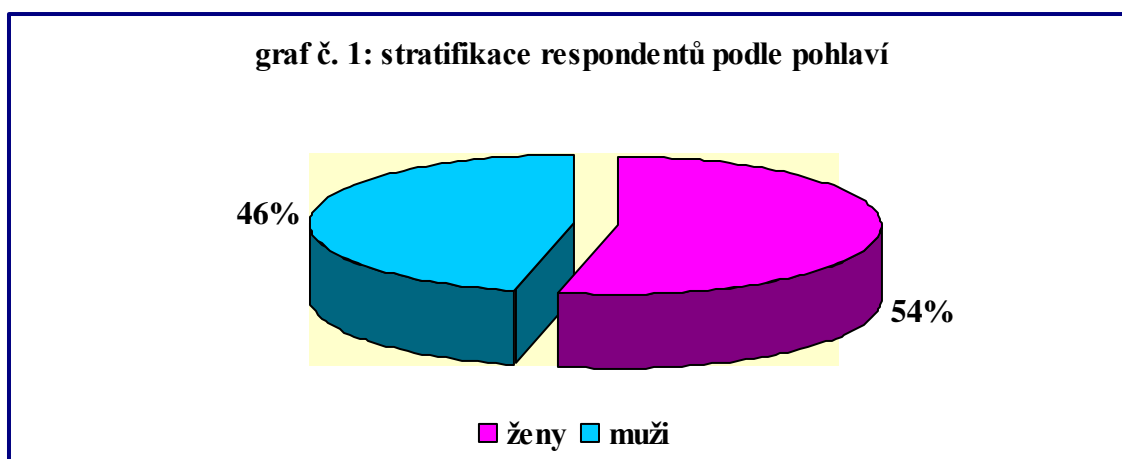
Po sesbírání a odevzdání všech dotazníků (N=190) bylo vyřazeno 7 ks dotazníků vzhledem k jejich neúplnosti a nevhodnosti obsahu. Zpracováno čárkovací metodou tak bylo (N=183) dotazníků a z následných výsledků byly vytvořeny grafy. Výpočet relativní četnosti je vždy vztažen k celkovému počtu žáků, kteří dotazník vyplnili. U odpovědí na otázky otevřeného typu jsme je nejdříve kategorizovali a poté z nich sestavili přehledné grafy. V empirické části jsou poté výsledky šetření graficky znázorněny a pro lepší orientaci je doprovází slovní hodnocení.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Výsledky odpovědí na jednotlivé otázky dotazníku jsou zpracovány v jednotlivých grafech tak, aby odrážely stanovené výzkumné cíle.

7.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Ve výzkumu, jak již bylo výše uvedeno, bylo zpracováno 183 dotazníků. V následujícím grafu č. 1 můžete sledovat složení respondentů dle pohlaví. Tato stratifikace je dána poměrem studujících žen a mužů v 2. ročníku vybraných středních škol Zlínského kraje.

Ze základních úvodních otázek dotazníku jsme zjistili, že 94 % respondentů vlastní svůj osobní počítač či notebook. 78 % respondentů má tzv. chytrý telefon, pomocí něj se mohou na internet během dne připojit. Na internetu tráví 37 % respondentů 10-20 h týdně (od pondělí do neděle) a nejčastěji tento čas tráví na sociální síti, přehráváním či stahováním filmů, hudby či videí.

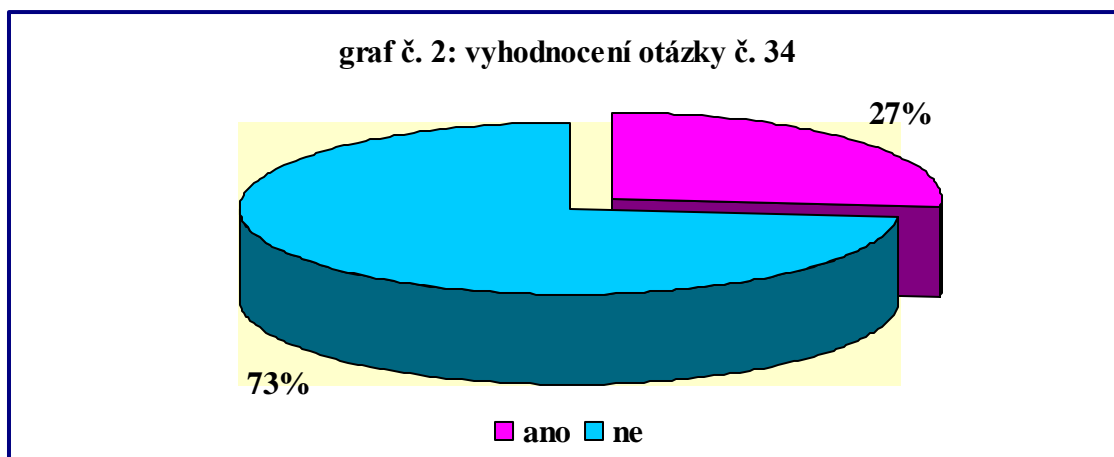
7.1.1 Výsledky dílčího cíle č. 1

Dílčím cílem č. 1 bylo „Zjistit, zda se žáci setkali s pojmem kybergrooming“. Tento cíl byl zkoumán pomocí otázek v dotazníku č. 34, 35, 36, 37, 38.

Otázka č. 34 Setkal(a) ses už někdy s pojmem „kybergrooming“?

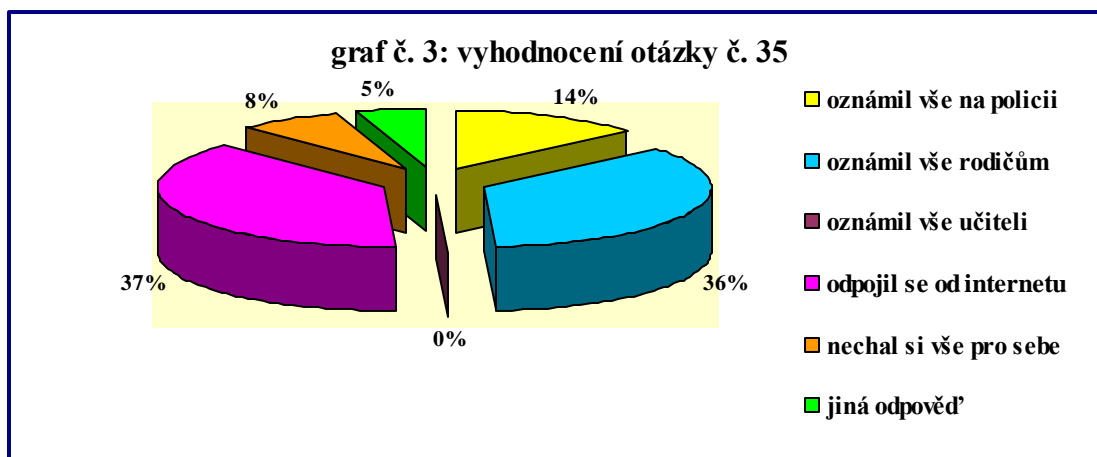
Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů. Odpověď *Ano* zvolilo 49 (27 %) respondentů. Odpověď *Ne* zvolilo 134 (73 %) respondentů.

Komentář: Díky tomuto zjištění by se měla zejména školní zařízení zaměřit na větší osvětu a prevenci týkající se právě kybergroomingu.

Otázka č. 35 Označ, jak by ses zachoval(a), kdyby ses stal(a) obětí kybergroomingu?

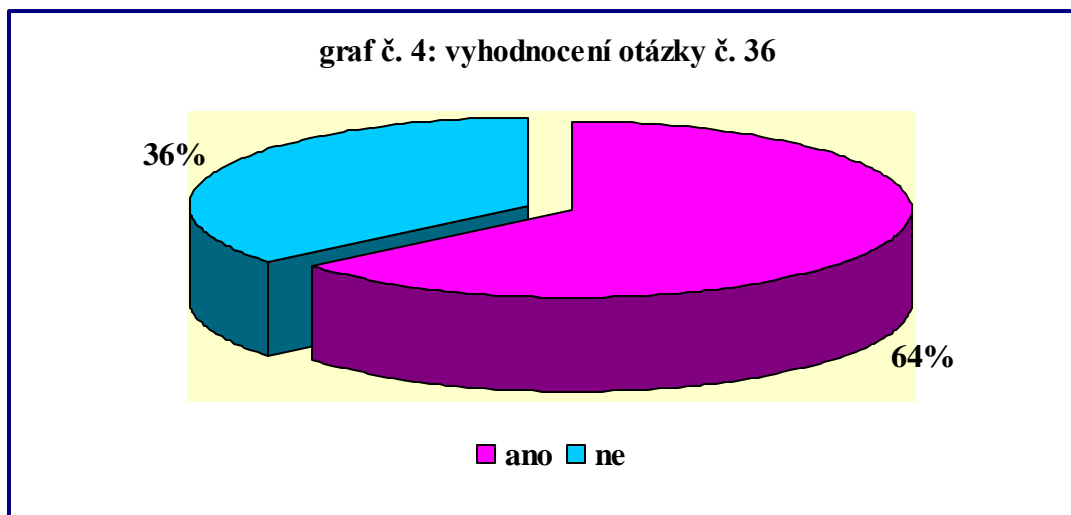
Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů. Z grafu vyplývá, že nejvíce respondentů, a to 70 (37 %) by se *odpojilo od internetu a dále by nekomunikovalo*. 65 (36 %) respondentů by vše *oznámilo rodičům*, 25 (14 %) respondentů by vše *oznámilo policii* a 14 (8 %) by si *vše nechal pro sebe*. Zajímavé je, že nikdo z respondentů nezvolil odpověď, že by takovou situaci oznámili *svému učiteli*. Na otázku: *Jiná odpověď* odpovědělo 9 (5 %) respondentů nejčastěji, že by vše oznámili svým kamarádům, partnerovi, uživatele by si zablokovali, dělali by si z toho srandu, sami by se o sebe postarali nebo by uživatele ignorovali.

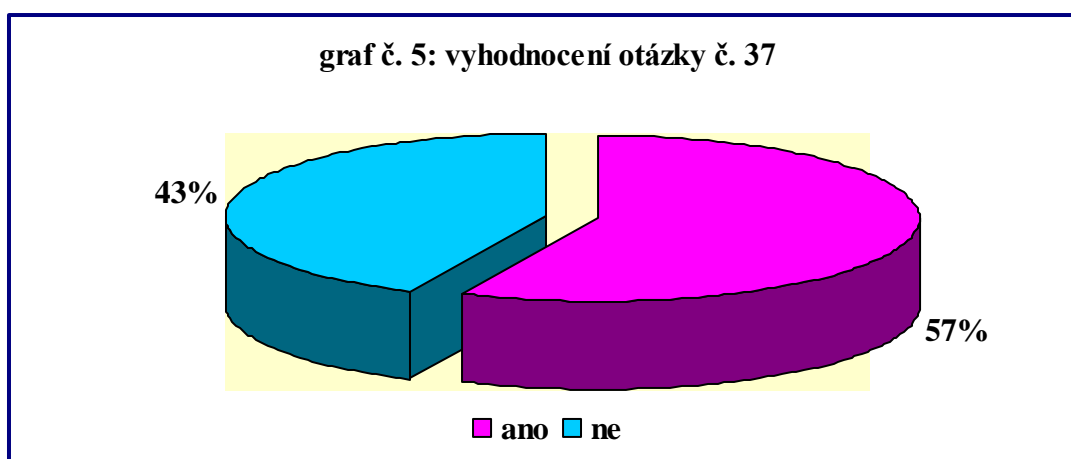

Otázka č. 36 Myslíš si, že byste ve škole měli být více informováni o kybergroomingu?

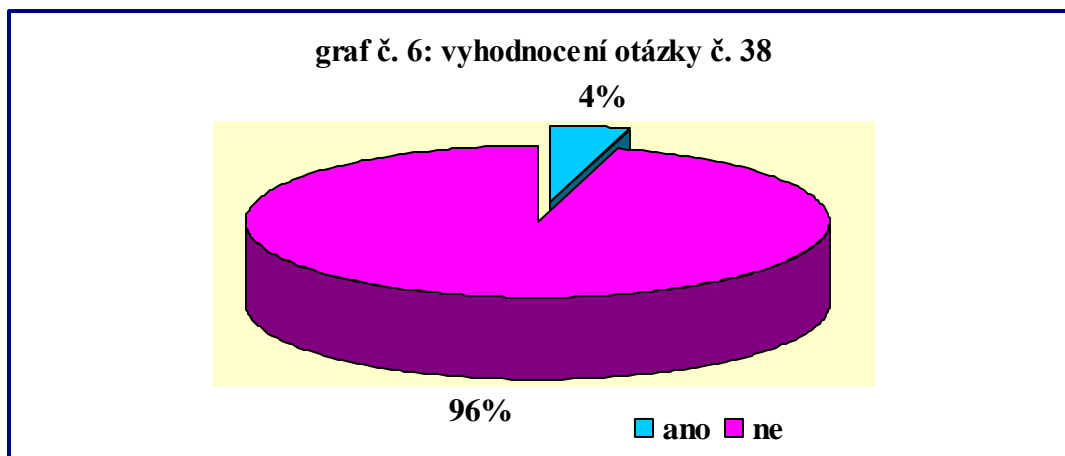
Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů. A to 117 (64 %) respondentů si *myslí, že by měli být o kybergroomingu informováni*. A 66 (36 %) respondentů odpovědělo, že *ne*.

Otázka č. 37 Zúčastnil(a) by ses např. přednášky či filmu, týkajícího se kybergroomingu?

Opět odpovědělo všech 183 respondentů. Výsledky jsou velmi překvapivé z důvodu velmi těsného výsledku mezi odpověďmi. 104 (57 %) respondentů odpovědělo, že *ano* a 79 (43 %) odpovědělo, že *ne*. Zajímavostí bylo i to, že studenti k této otázce dopisovali poznámky typu: „Ano, zúčastnil bych se, ale jen pouze místo vyučování“. „Dobrovolně, ne“.

Otázka č. 38 Znáš webové stránky e-bezpeci.cz ?

Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů. Výsledek je však překvapivý. Pouze 8 (4 %) respondentů odpovědělo, že *ano*. A 175 (96 %) respondentů, že *ne*.

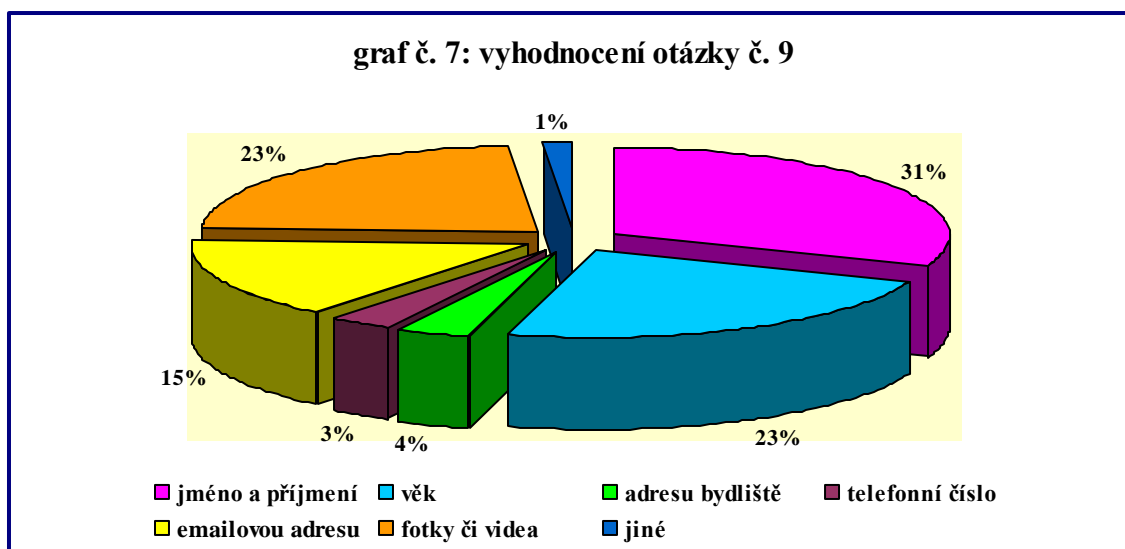

7.1.2 Výsledky dílčího cíle č. 2

Dílčím cílem č. 2 bylo „Zjistit, jaké údaje o sobě žáci poskytují prostřednictvím internetu“. Tento cíl byl zkoumán v dotazníku pomocí otázek 9, 11, 12 a 13.

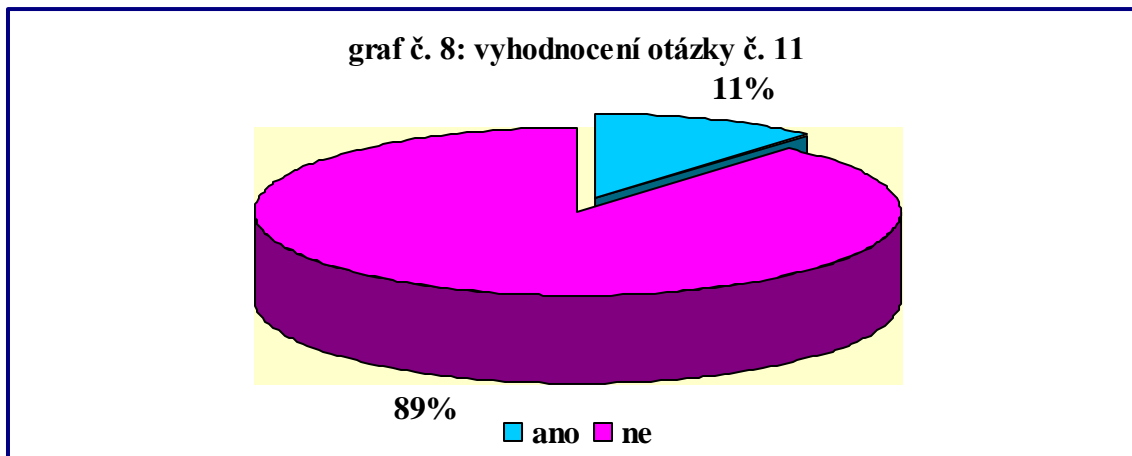
Otázka č. 9 Které z těchto informací máš o sobě uvedeny na svém profilu na internetu?

Na otázku odpovídalo celkem 183 respondentů. S tím, že u otázky měli možnost volby z více odpovědí. To, že na internetu mají uvedené *jméno a příjmení*, odpovědělo 176 (31 %) *věk (datum narození)* má uvedeno 132 (23 %) respondentů. *Adresu bydliště* uvádí 22 (4 %) a *telefonní číslo* 16 (3 %), častěji si na internet uvádí svou *emailovou adresu* 86 (15 %) a *fotky a videa, na kterých jsou zachyceni* 130 (23 %). Poslední odpověď byla volba jiné, na tu odpovědělo 8 (1 %) respondentů a nejčastěji dodávali, že na internet uvádí své *zaměstnání, školu, osobu se, kterou jsou ve vztahu či místa, která navštívili*.

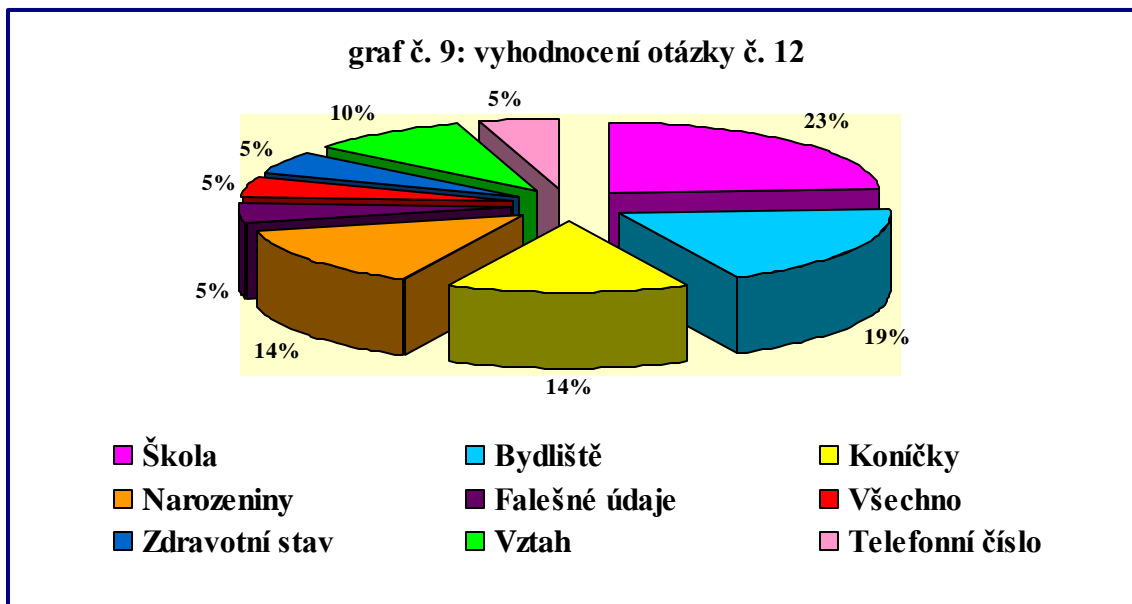
Otázka č. 11 Sděluješ lidem, které znáš pouze přes internet, kromě své přezdívky či jména i jiné osobní údaje?

Na otázku odpovědělo 183 respondentů, z toho 162 (89 %) *ne* a 21 (11 %) *ano*.

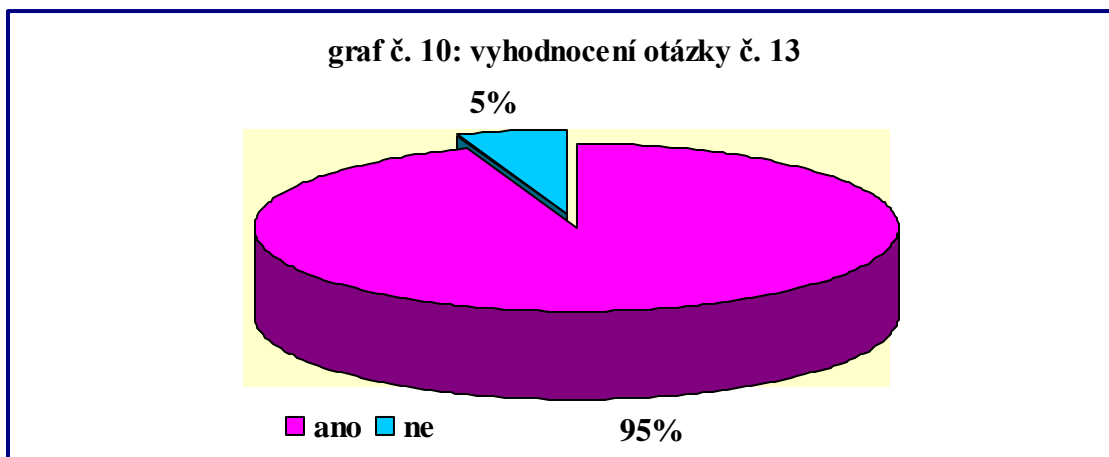
Otázka č. 12 Pokud jsi na otázku č. 11 odpověděl ANO, uveď jaké:

Na otázku odpovědělo 21 respondentů, kteří na předešlou otázku odpověděli ANO. Výsledky byly kategorizovány a přehledně graficky znázorněny.

Otázka č. 13 Myslíš, že sdělování osobních informací neznámé osobě na internetu může být nebezpečné?

Otázku zodpovědělo 183 respondentů. Z toho si 173 (95 %) *myslí, že takové sdělování je nebezpečné* a 10 (5 %) si *myslí, že ne*.

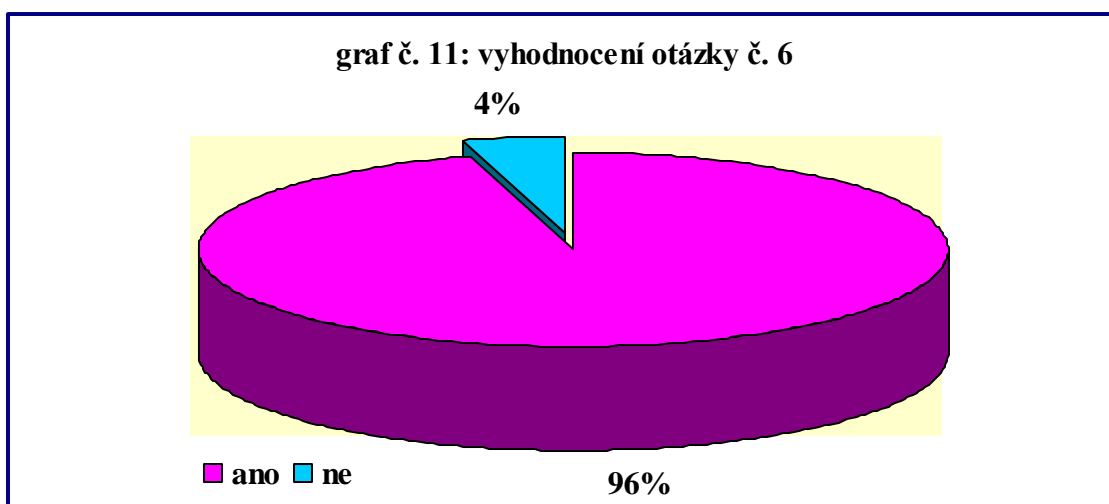

7.1.3 Výsledky dílčího cíle č. 3

Dílčím cílem č. 3 bylo „Zjistit, zda jsou žáci registrováni na sociální síti“. Tento cíl byl v dotazníku zkoumán v otázkách 6, 7 a 8.

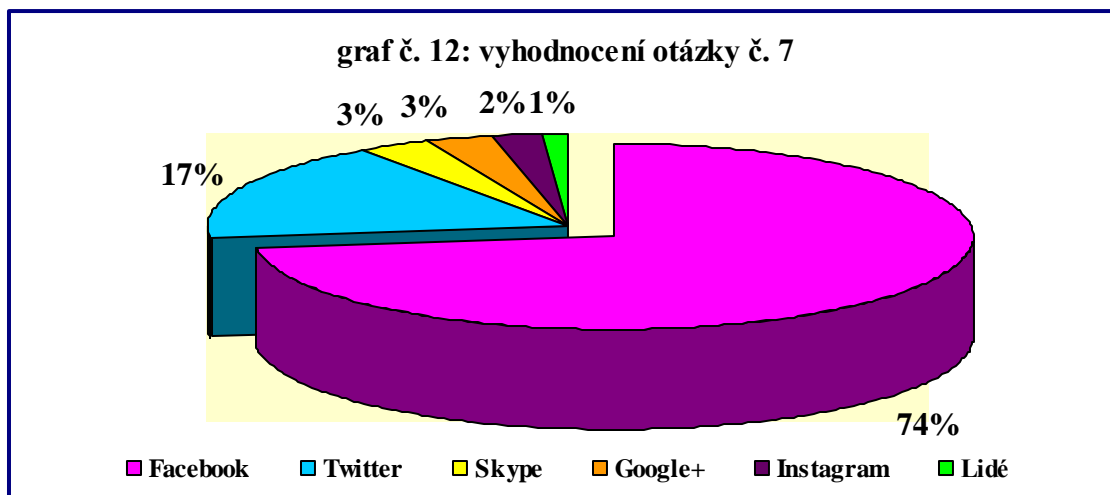
Otázka č. 6 Jsi v této chvíli zaregistrovaný(á) na některé ze sociálních sítí?

Na tuto otázku odpovědělo 175 (96 %) respondentů, *že jsou registrováni na sociální síti* a 8 (4 %) respondentů na sociální síti *registrováni nejsou*.

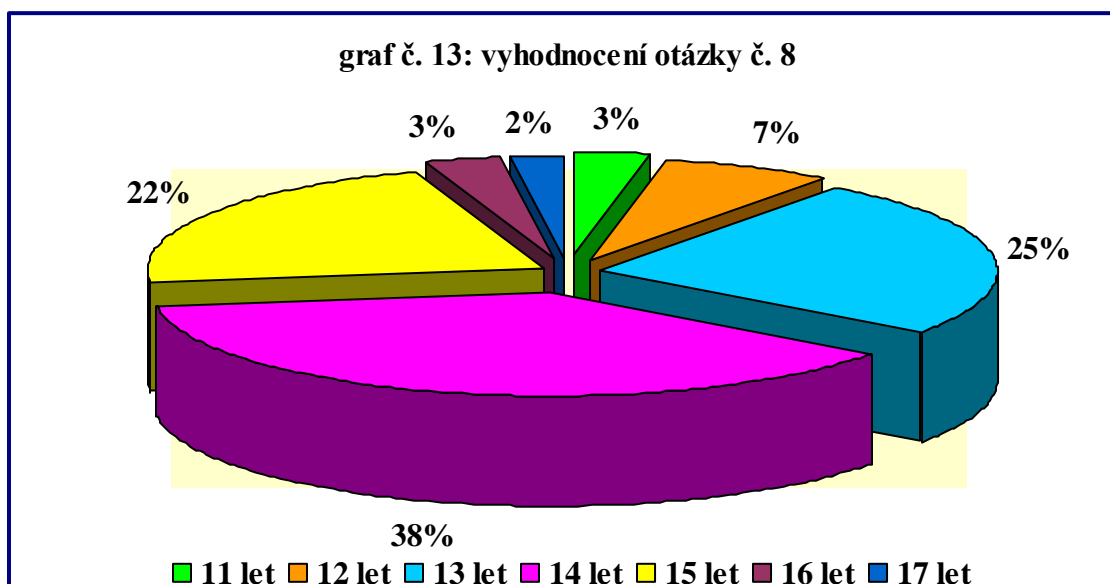

Otázka č. 7 Pokud jsi registrovaný(á), tak uveď na jaké?

Na tuto otázku odpovědělo 175 respondentů, kteří v předešlé otázce odpověděli kladně. Nejvíce respondentů využívá Facebook 128 (74 %), dále pak Twitter 30 (17 %), Skype 6 (3 %), Google+ 5 (3 %), Instagram 4 (2 %) a Lidé 2 (1 %).

Otázka č. 8 Pokud jsi registrovaný(á) na sociální síti, v kolika letech ses poprvé registroval(a)?

Opět odpovědělo 175 respondentů, kteří v předešlé otázce č. 6 uvedli, že jsou na sociální síti registrováni. Z grafu vidíme přehled nejčastěji uváděných věků pro registraci. Respondenty uváděná hranice se pohybuje mezi 8-18 rokem. S tím, že 8, 9, 10 a 18 let bylo respondenty uvedeno pouze jedenkrát.

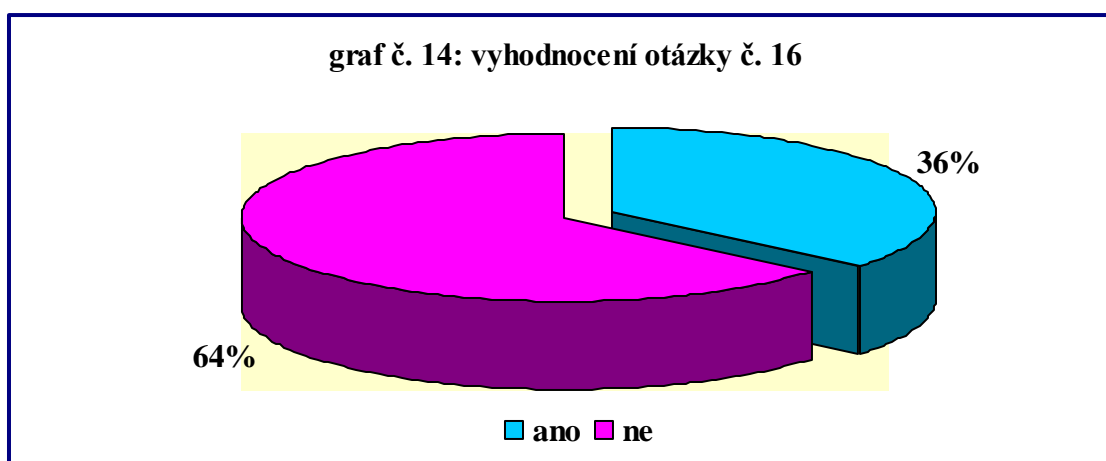

7.1.4 Výsledky dílčího cíle č. 4

Dílčím cílem č. 4 bylo „Zjistit, zda žáci uskutečnili osobní setkání s osobou, kterou znali pouze z internetu“. Tento cíl byl zkoumán v dotazníku pomocí otázek č. 16, 17, 18 a 19.

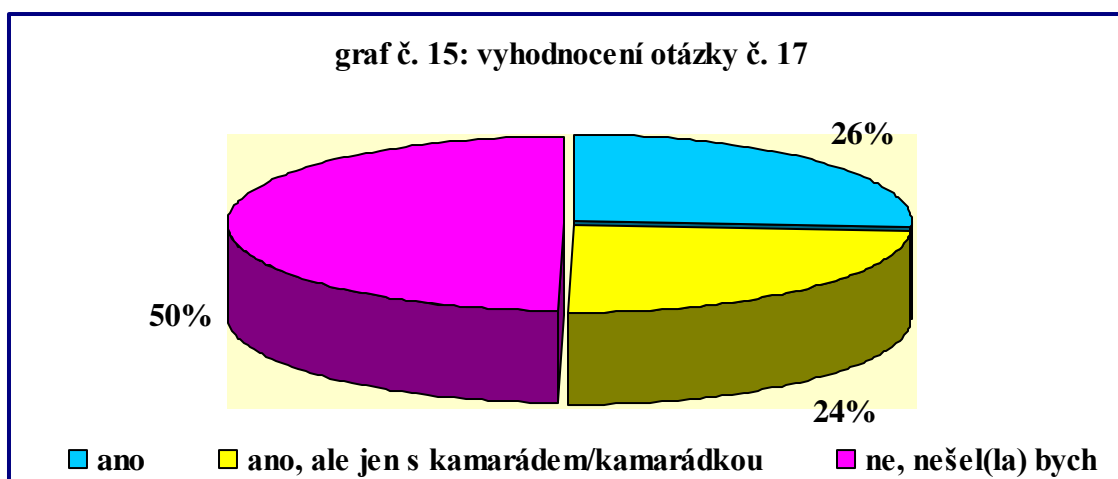
Otázka č. 16 Nabídl ti někdy neznámý člověk na internetu i osobní setkání?

Odpovědělo 183 respondentů. Z toho 66 (36 %) respondentů odpovědělo *ano*. A 117 (64 %) respondentů odpovědělo *ne*.

Otázka č. 17 Pokud by sis s takovým člověkem psal(a) dlouho a chtěl by tě vidět, přišel(la) bys na schůzku?

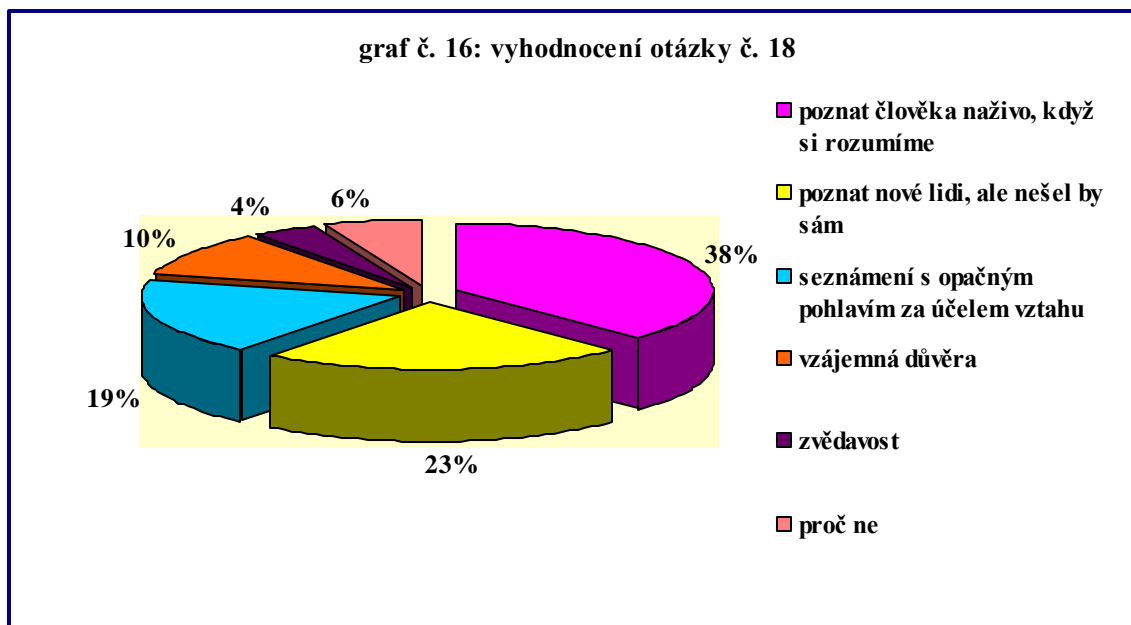
Na otázku odpovědělo 183 respondentů. A to 48 (26 %) respondentů odpovědělo *ano*. 44 (24 %) respondentů odpovědělo, *ano šel(la) bych, ale jen s kamarádkou či kamarádem*. A 91 (50 %) respondentů odpovědělo *ne, nešel(la) bych*.

Otázka č. 18 Pokud jsi odpověděl(a) ANO, uveď důvod, který tě k tomu vedl:

Otázka č. 18 byla otevřenou otázkou a respondenti tedy měli možnost uvést vlastní důvody pro setkání s neznámou osobou. Dle předešlé otázky č. 17 odpovědělo 48 (26 %) respondentů.

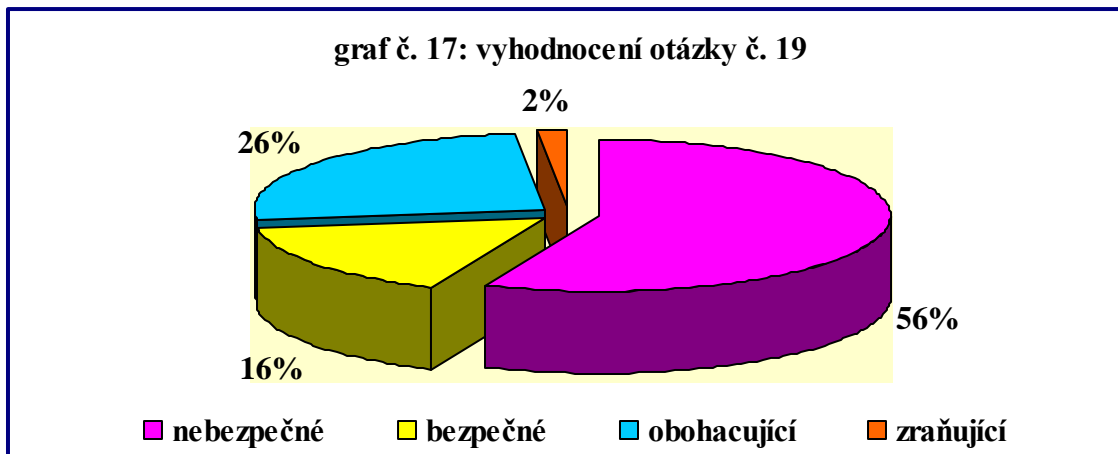
Uvádíme přepis nejčastějších odpovědí respondentů:

Z grafu jasně vyplývá, že nejčastěji odpovědělo 18 (38 %) respondentů, že k osobní schůzce by je vedlo *poznání člověka naživo, když si spolu rozumí*. 11 (23 %) respondentů by se setkali za účelem *poznat nové lidi, ale na schůzku by nešli sami*. 9 (19 %) by se rádo seznámilo s *opačným pohlavím za účelem vztahu*. 5 (10 %) respondentů by se sešlo z důvodu *vzájemné důvěry*. 2 (6 %) ze *zvědavosti* a 3 (4 %) respondenti uvedli odpověď *proč ne*.

Otázka č. 19 Myslíš si, že toto setkání by pro tebe mohlo být?

Graf vyhodnocuje odpovědi všech 183 respondentů. Kdy 103 (56 %) respondentů odpovědělo, že setkání by pro ně mohlo být *nebezpečné*. 30 (16 %) respondentů odpovědělo, že *bezpečné*. Z toho 47 (26 %) respondentů považuje setkání za *obohacující* a 3 (2 %) za *zraňující*.

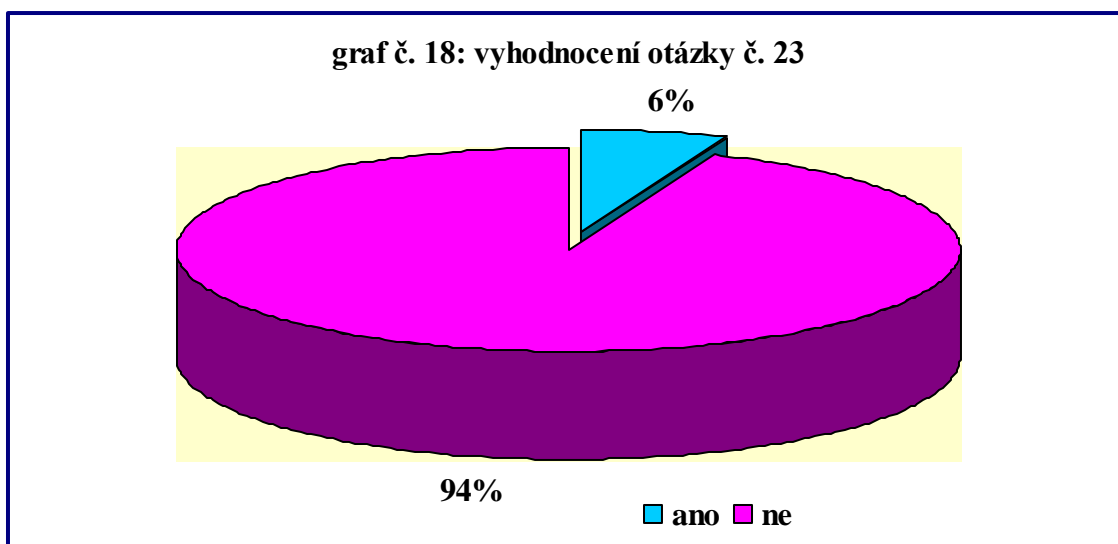

7.1.5 Výsledky dílčího cíle č. 5

Dílčím cílem č. 5 bylo „Zjistit, zda by poslali neznámé osobě své intimní fotografie“. Tento cíl byl v dotazníku zkoumán v otázkách 23, 24, 25 a 30

Otázka č. 23 Umístil(a) jsi někdy na internet svou „sexy“ fotografii nebo video, na kterých jsi částečně nebo úplně svlečený(á)?

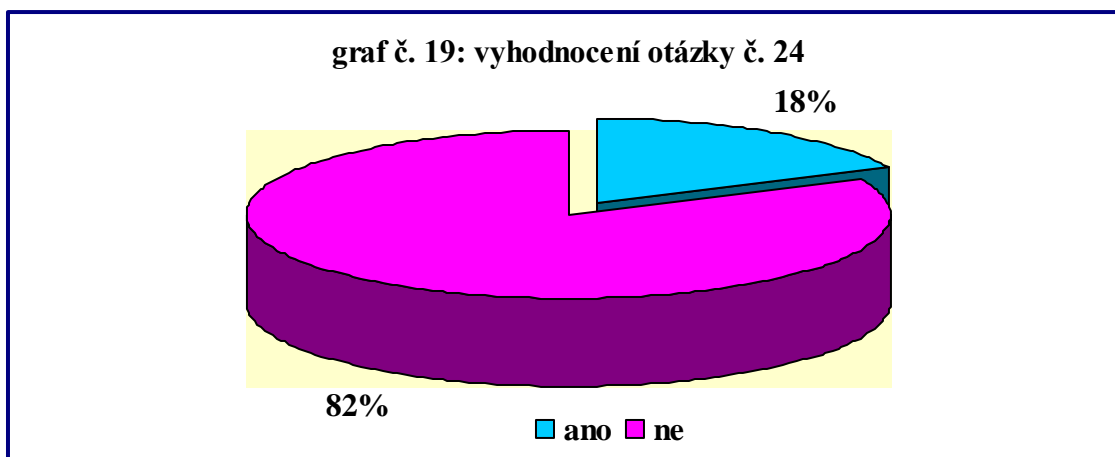
Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů, z toho 11 (6 %) odpovědělo *ano* a 172 (94 %) respondentů *ne*.

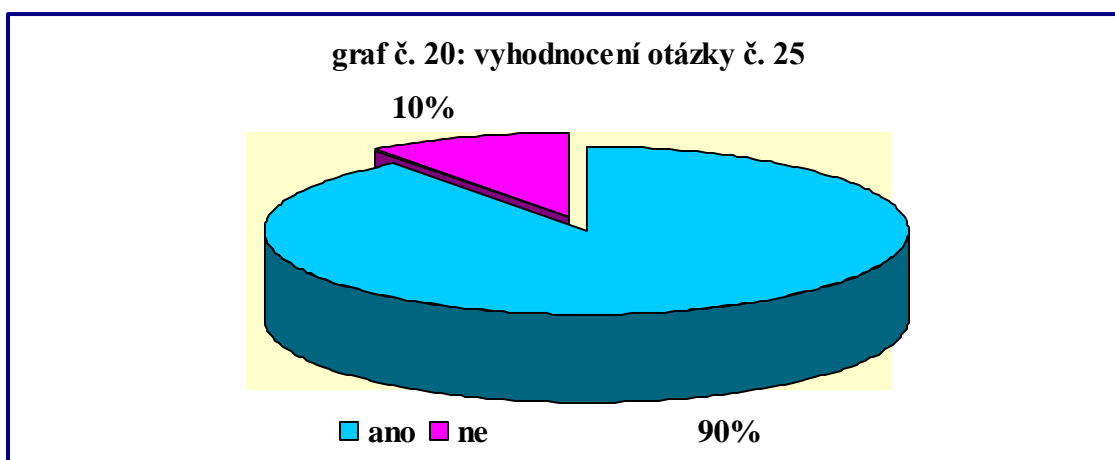

Otázka č. 24 Nebo bys alespoň svoji „sexy“ fotografii někomu poslal(a)?

Ze 183 respondentů odpovědělo *ano* 33 (18 %) a *ne* 150 (82 %) respondentů.

Otázka č. 25 Souhlasíš s tvrzením, že zveřejňování nebo zasílání takových fotografií může být nebezpečné?

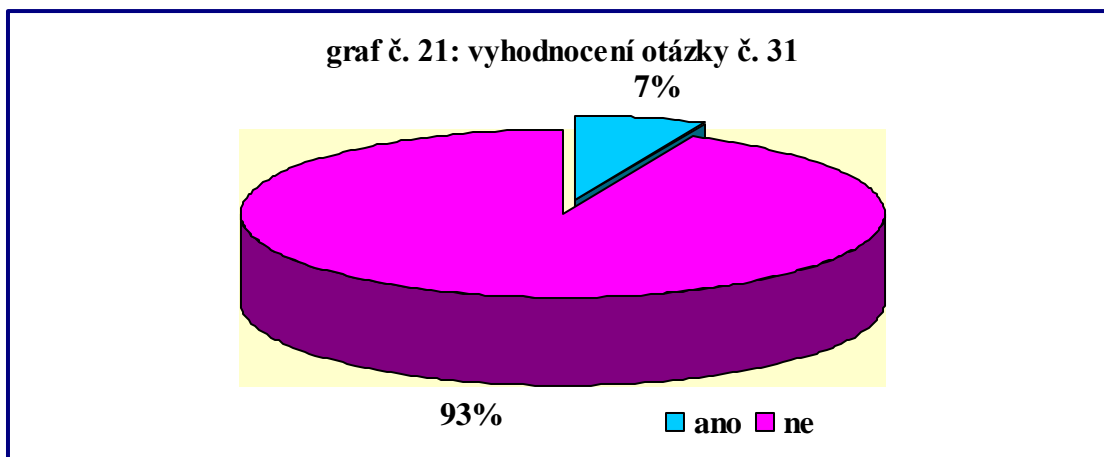
Ano odpovědělo 164 (90 %) respondentů a *ne* zvolilo 19 (10 %) respondentů.

7.1.6 Výsledky dílčího cíle č. 6

Dílčím cílem č. 6 bylo „Zjistit, zda by pro žáky bylo lákavé dostat za lechtivé fotografie zaplacení“. V dotazníku tento dílčí cíl zkoumáme pomocí otázek 31 a 32.

Otázka č. 31 Pokud by ti na internetu cizí člověk nabídl peněžní odměnu za tvoje intimní fotografie, souhlasil(a) bys?

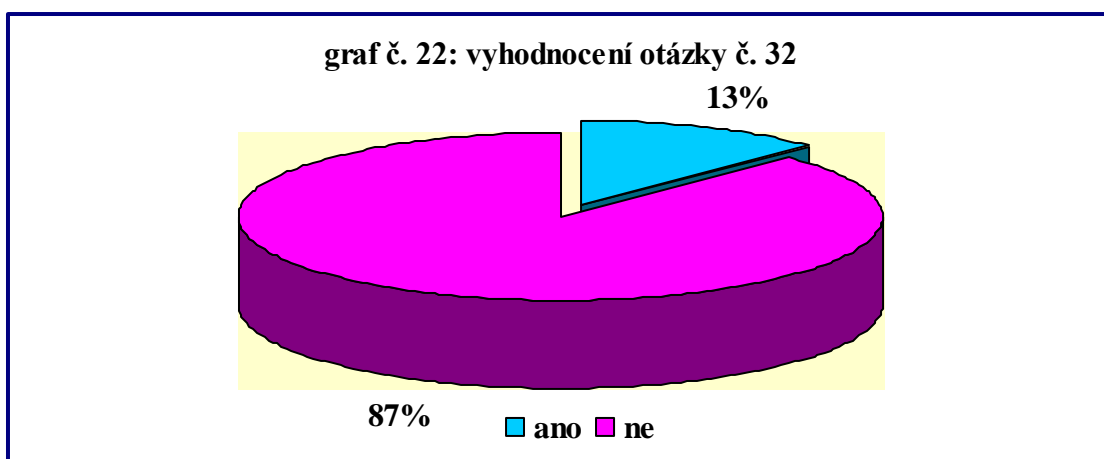
Na tuto otázku odpovědělo 12 (7 %) respondentů, že by *souhlasilo* a 171 (93 %) respondentů odpovědělo, že by *nesouhlasilo*.

Otázka č. 32 Myslíš, že by taková forma výdělků pro tebe byla lákavá?

Zde odpovědělo 23 (13 %) respondentů, že by *pro ně lákavá byla* a 160 (87 %) respondentů, že by *pro ně lákavá nebyla*.

Komentář: Zde je velmi zajímavé, že u předchozí otázky č. 31 by s odměnou za fotografii souhlasilo pouze 7 % respondentů, ale celých 13 % respondentů by taková forma výdělků lákala.

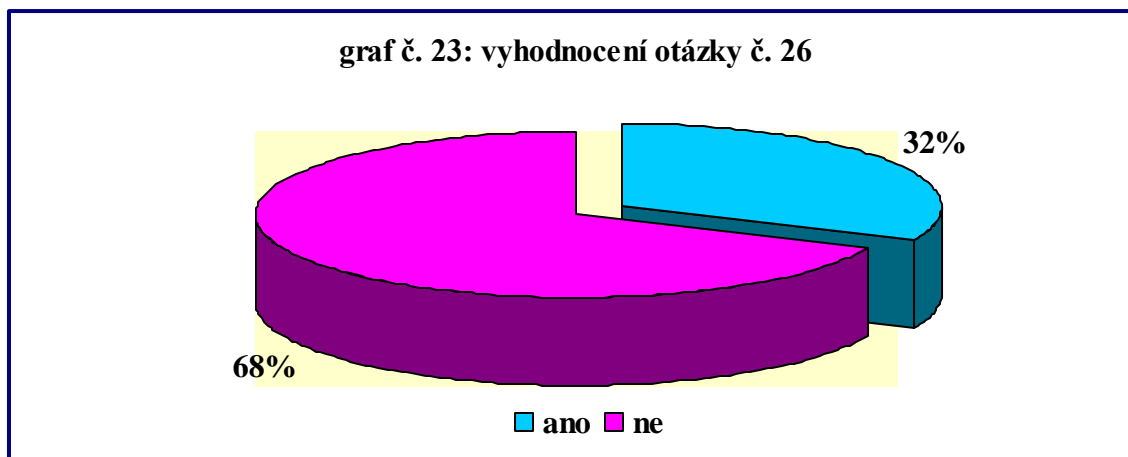

7.1.7 Výsledky dílčího cíle č. 7

Dílčím cílem č. 7 bylo „Zjistit, jak se žáci cítí při virtuální komunikaci se sexuálním podtextem“. Na tento dílčí cíl v dotazníku odpovídají otázky č. 26 a 27.

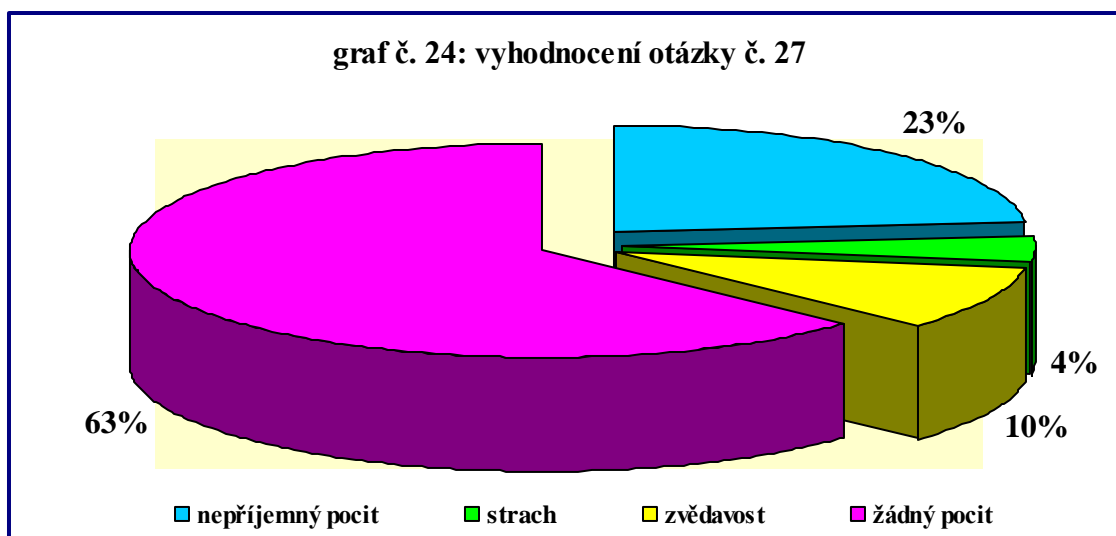
Otázka č. 26 Stalo se ti někdy, že ti neznámý člověk psal sprosté zprávy nebo posílal neslušné fotky, videa nebo tě zval na neslušné www stránky?

Na tuto otázku odpovědělo 58 (32 %) respondentů *ano* a 125 (68 %) respondentů *ne*. Z toho můžeme usoudit, že třetina respondentů má s těmito stránkami zkušenost.

Otázka č. 27 Jaký byl tvůj pocit, když ti od neznámého člověka přišly takové neslušné zprávy, fotky nebo videa?

U této otázky měli respondenti volbu více odpovědí. Odpovídalo 58 respondentů, kteří na předchozí otázku č. 26 odpověděli kladně. Z toho 24 (23 %) respondentů *mělo nepříjemný pocit*, 4 (4 %) *dostalo strach*, v 10 (10 %) respondentech *to vzbudilo zvědavost* a 65 (63 %) respondentů *nemělo žádný pocit* z neslušných zpráv, fotek či videa.

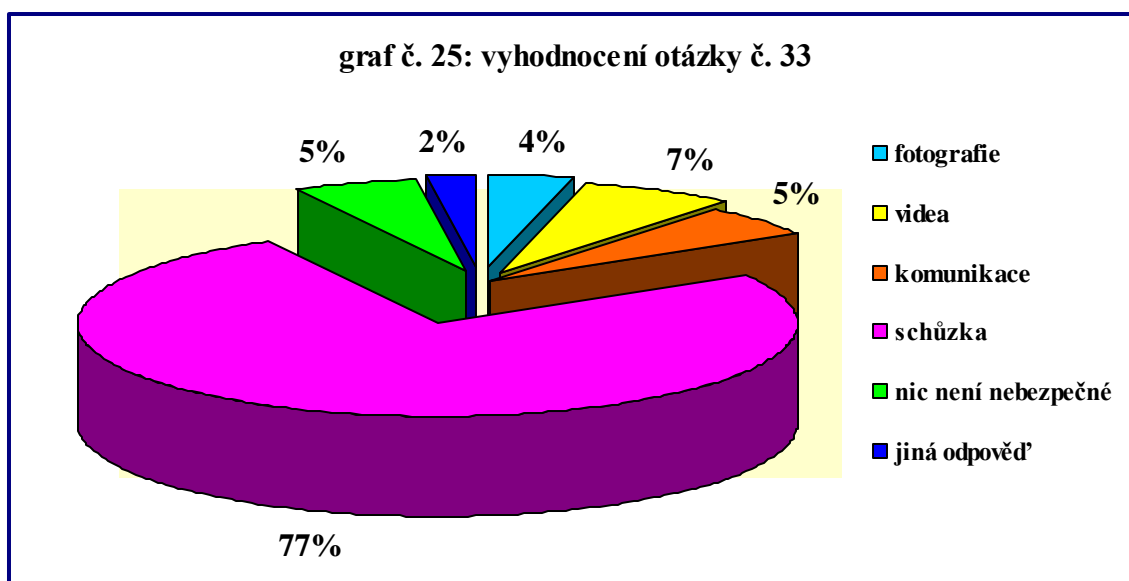
7.1.8 Výsledky dílčího cíle č. 8

Dílčím cílem č. 8 bylo „Zjistit, které chování na internetu je podle žáků nebezpečné“. Tento cíl je v dotazníku zkoumán pomocí otázky č. 33, 29

Otázka č. 33 Které z následujících chování je pro tebe nejnebezpečnější?

Na otázku odpovědělo všech 183 respondentů. Z toho 7 (4 %) respondentů *odesílání nebo publikování fotografií obličeje na internetu*, 13 (7 %) respondentů *sdílení nebo odesílání osobních videí na internetu*, 10 (5%) respondentů *komunikace s neznámými lidmi z internetu*, 139 (77 %) respondentů považuje za nejnebezpečnější *schůzku s neznámými lidmi z internetu*, pro 10 (5 %) není žádné z těchto chování nebezpečné a 4 (2 %) respondenti uvedli jinou odpověď.

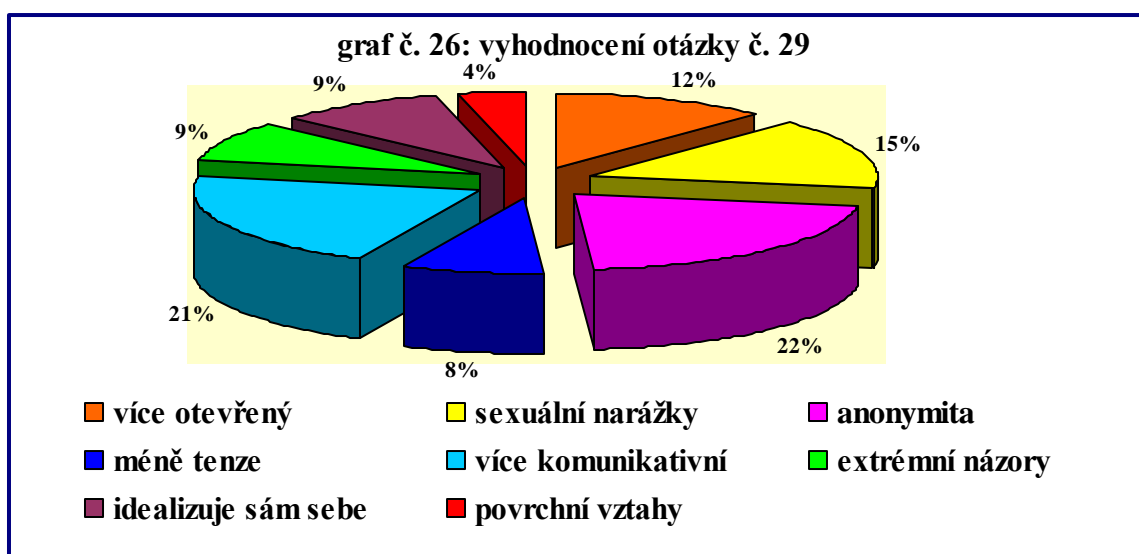
Jiná odpověď: šíření adresy a telefonního čísla, sdílení osobních údajů, sdělování telefonního čísla a osobních kontaktů, porno videa a porno fotky.

Otázka č. 29 Oproti reálnému prostředí v internetové sociální síti jsi více:

Vyhodnocení této otázky je velmi zajímavé, z grafu můžeme vyčíst, že 22 % respondentů považuje v prostředí internetu za důležitou anonymitu. 21 % je více komunikativní než v reálném životě. 15 % se setkává častěji se sexuálními narážkami. 12 % respondentů v prostředí internetu samo sebe idealizuje a má vyhraněnější až extrémní názory. 8 % pocítuje méně tenze, úzkosti a obav se

sankcí. A pouhá 4 % respondentů využívají prostředí internetu k navazování povrchních a rychlých vztahů.

7.2 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkum byl prováděn na třech vybraných středních školách Zlínského kraje a to u žáků 2. ročníků maturitních oborů. Vzorek se skládal z 54 % žen a 46 % mužů. Výzkumu se zúčastnilo 190 žáků, z toho bylo zpracováno 183 dotazníků.

Provedeným kvantitativním výzkumem jsme zejména chtěli zmapovat znalosti a zkušenosti žáků s kybergroomingem. Zjistili jsme, že ač 94 % žáků má svůj vlastní počítač a 78 % z nich využívá internet také na svém tzv. chytrém telefonu, o kybergroomingu jsou informováni zcela nepřiměřeně. Jen 27 % žáků se s tímto pojmem setkala a to tráví 37 % z nich 10-20 h týdně na internetu. Toto zjištění zcela potvrzuje mínění, že dospívající tráví na internetu většinu svého času.

Výzkum potvrdil, že 96 % žáků je registrováno na sociální síti, zejména pak na Facebooku a to již nejméně od svých 13 let. Internet jim v dnešní době tedy slouží jako nástroj kontaktu s jinými lidmi. Zajímavým zjištěním bezpochyby je, že 36 % žáků byla neznámým člověkem na internetu nabídnuta osobní schůzka a 26 % z nich by na schůzku šlo. Paradoxem tedy zůstává, že 76 % žáků takovou schůzku považuje za nejnebezpečnější chování.

Dále nás zajímalo, zda si respondenti myslí, že je zveřejňování či zaslání „sexy“ fotografií nebezpečné. Toto tvrzení potvrdilo kladně 90 %. Přičemž 7 % respondentů by souhlasilo s posláním intimní fotografie za peněžní odměnu a celých 13 % by taková forma výdělků lákala.

Přitom toto chování na internetu je velmi nebezpečné zejména z důvodu šíření dětské pornografie. A tyto výsledky jen naznačují nedostatečnou informovanost a znalost studentů o nebezpečí kybergroomingu.

Na preventivní programy by mělo být více zacíleno i dle názorů žáků. Celých 64 % si myslí, že by měli být o kybergroomingu ve škole více informováni. Z dotazníku jsme se také dozvěděli, že 57 % žáků by se odborné přednášky či promítání filmu zúčastnilo. Proto je velmi důležité, aby se výsledky našeho šetření jako zpětná vazba poskytly středním školám, které na této prevenci mohou do budoucna aktivně zapracovat.

Tomu, jak by se dále měla tato prevence uskutečnit, a jak budou výsledky zkoumání prezentovány výchovným poradcům, se budeme věnovat v následující kapitole.

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výsledky bakalářské práce by měly sloužit zejména ke zpětné vazbě pro pedagogy, výchovné poradce a preventisty se kterými jsem na dotazníkovém šetření spolupracovala. Výzkum byl realizován za účelem zjištění, jak jsou žáci o kybergroomingu informováni a jaké mají s tímto jevem zkušenosti. A proto by se tyto výsledky měly dát použít pro práci škol a jiných zařízení, která informují rodiče, pedagogy či sociální pracovníky o nebezpečí komunikačních praktik.

Jako první krok ke zvýšení informovanosti bych doporučovala proškolení výchovných poradců a pedagogických pracovníků o dané tematice. A ti tak mohou dále žákům předávat důležité informace a rady o hrozícím nebezpečí kyberkriminality. V případě rodičů bych doporučila zvýšit zájem o to, čemu se jejich děti na internetu věnují, a zároveň je informovat o zvýšeném nebezpečí kyberkriminality.

Výzkum se uskutečnil u žáků 2. ročníků středních škol, kteří, jak z dotazníků vyplynulo, již mají mnohé zkušenosti s negativními jevy na internetu, ale i tak stále zůstávají málo informováni o této problematice a možnostech kam se obrátit pro potřebnou radu. Proto bych doporučovala, aby pedagogové žáky obeznámili s možností využití informačních stránek e-bezpeci.cz. Projekt E-bezpečí je celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Zde se mohou žáci dozvědět nejnovější informace k tématu, vzdělávat se či využít poradny. Jako další možnost v rámci preventivního programu bych pedagogům doporučila žáky seznámit se stránkami seznamsebezpecne.cz. Na těchto webových stránkách se mohou prostřednictvím naučných videí seznámit s problematikou kybergroomingu a s hrozícím nebezpečím. Tyto videa jsou také velmi přínosná pro rodiče. Dále můžeme doporučit stránky nebudobet.cz, saferinternet.cz, kybersikana.eu, bezpecne-online.cz. Na těchto stránkách mohou pedagogové čerpat informace či vhodné materiály k preventivním programům ve školách.

Kybergrooming i další rizikové jevy na internetu by se neměly v žádném případě podceňovat a preventivní programy ve školách by měly být nedílnou součástí rámcově vzdělávacích programů.

ZÁVĚR

Internet se stal nedílnou součástí našich životů a zejména u dospívajících je zcela běžné být stále on-line. Využíváme ho k nepřehlednému množství činností, ať už je to kontakt s přáteli, práce, nákupy či vyhledávání informací. Většina z nás a zejména pak dospívající si ale zároveň nevědomují rizika, která s využíváním internetu neodmyslitelně souvisí.

O rizikových jevech, jako je kybergrooming, kyberšikana, kyberstalking, sexting atd. by měli být dospívající informováni nejen od erudovaných pedagogických pracovníků, ale i od svých rodičů. Tato bakalářská práce vznikla zejména za účelem zvýšit povědomí o kybergroomingu nejen u žáků středních škol, ale také na základě výsledků výzkumu informovat pedagogické pracovníky o možnostech preventivních programů a zdrojů, kde mohou informace o nebezpečných jevech na internetu čerpat. Teoretická část bakalářské práce slouží jako průřez informacemi o komunikaci dospívajících na internetu, jejich virtuální identitě, navazování vztahů on-line a jevy, které jsou s virtuálním světem neodmyslitelně spojeny. Stěžejní částí práce je její čtvrtá část, která je plně zaměřena na kybergrooming. Jako zpětná vazba pro pedagogy a výchovné poradce, kteří dopomohli k uskutečnění výzkumu, bude sloužit informační leták. Tento leták by měl poskytnout základní informace o tom, co je kybergrooming, jak se bránit tomuto negativnímu jevu, ale také kam se obrátit pro bližší informace k tématu.

Přínosem bakalářské práce tedy je, že mapuje znalosti a zkušenosti žáků vybraných středních škol Zlínského kraje, neboť dosavadní výzkumy se uskutečnily pouze u žáků základních škol. Ale také navrhuje možnost preventivního programu zaměřeného na zvýšení informovanosti o kybergroomingu. Naším záměrem tedy bylo zjistit, jak jsou o kybergroomingu informováni již dospívající žáci a jak oni sami toto nebezpečí vnímají. Z výsledků vyplynulo, že ač jsou dospívající v tomto věku přesvědčeni o tom, že se dokáží o sebe postarat, jejich zkušenosti a povědomí o rizicích spojených s využíváním internetu jsou zcela minimální. To nám také dokazuje fakt, že 36 % respondentů by uskutečnilo osobní schůzku s neznámou osobou, i když celých 78 % respondentů toto chování považuje za nejnebezpečnější. O tom, že by se školy u žáků měly zaměřit na prevenci těchto nebezpečných jevů, vypovídá zejména fakt, že 73 % respondentů se s pojmem kybergrooming nesešlo a sami žáci (64 %) uvedli, že by měli být o kybergroomingu více informováni. Společným cílem je tedy zvýšit informovanost a prevenci kybergroomingu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARRETT, Daniel J, 1999. *Bandité na informační dálnici*. Brno: Computer Press, s. 235. ISBN 80-722-6167-3.
- [2] BLATNÍKOVÁ, Šárka, 2009. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, s. 140. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3380-915.
- [3] DEVITO, Joseph A, 2008. *Základy mezilidské komunikace. 6. vydání*. Praha: Grada, s. 502. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.
- [4] DIVÍNOVÁ, Radana, 2005. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, s. 167. ISBN 978-807-2546-367.
- [5] EDMÜLLER, Andreas a Thomas WILHELM, 2011. *Velká kniha manipulativních technik*. Praha: Grada, s. 264. ISBN 978-80-247-3778-2.
- [6] ELLIOTT, Michele, 1995. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, s. 173. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8034-0.
- [7] GRIVŇA, Tomáš a Radim POLČÁK, 2008. *Kyberkriminalita a právo*. Praha: Auditorium, s. 220. ISBN 978-809-0378-674
- [8] HAYES, Nicky, 2011. *Základy sociální psychologie: forma internetové komunikace*. Vyd. 6. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, s. 166. ISBN 978-807-3679-095.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, s. 265. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [10] JIROVSKÝ, Václav, 2007. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, s. 284. ISBN 978-80-247-1561-2.
- [11] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd.* Překlad Dagmar Břejlová. Praha: Grada, s. 368. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- [12] LE BON, Gustave, 1994. *Psychologie davu*. Překlad L. Hofman, Z. Ullrich. Praha: KRA, s. 159. ISBN 80-901-5278-3.
- [13] MACEK, Petr, 1999. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, s. 207. ISBN 80-717-8348-X.

- [14] MATĚJKOVÁ, Erika, 2009. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada, s. 144. Psychologie pro každého. ISBN 978-802-4723-389.
- [15] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, s. 620. ISBN 978-80-200-1680-5.
- [16] PASTOR, Zlatko, 2007. *Sexualita ženy*. Praha: Grada, s. 204. ISBN 978-80-247-1989-4.
- [17] ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, s. 158. Psychologická setkávání, sv. 6. ISBN 80-725-4360-1.
- [18] VYBÍRAL, Zbyněk, 2000. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, s. 264. ISBN 80-717-8291-2.
- [19] VYBÍRAL, Zbyněk, 2002. *Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatu*. Příspěvek ze sborníku děti, mládež a rodiny. Brno: Barrister a Principal, strany 275-288.
- [20] VÝROST, Josef, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměnik. Praha: Grada, s. 404. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.
- [21] WILLERTON, Julia, 2012. *Psychologie mezilidských vztahů*. Překlad Dagmar Brejlová. Praha: Grada, s. 155. Z pohledu psychologie. ISBN 978-802-4739-243.

Internetové zdroje

- [22] ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2008. *Sexuální kompulze: stinná stránka online sexuálních aktivit*. Praha: Konference Primární prevence rizikového chování. Dostupné z: <http://www.muni.cz/fss/research/publications/797196?lang=cs>.
- [23] DOČEKAL, Daniel, 2011. *Sociální sítě si podmanily svět (fakta a čísla hlavně o Evropě)*. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-si-podmanily-svet-fakta-a-cisla-hlavne-o-evrope/>.
- [24] Kybergrooming. Co je to kybergrooming? Dostupné z: <http://nebudobet.cz/?page=kybergrooming>
- [25] KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Kybergrooming - nebezpečí kyberprostoru*. Net Univerzity s.r.o. ISBN 978-80-254-7573-7. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/22-odborne-studie.

- [26] PILAŘ, Jiří, 2004. *Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu*. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/PHPPravidlaprorodiceadetia.htm>
- [27] KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ Veronika, 2010. *Rizika virtuální komunikace*. Olomouc: Net Univerzity s.r.o. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/22-odborne-studie.
- [28] KOPECKÝ, Kamil, 2013. *Metody identifikace podvržených fotografií s pomocí specifikace EXIF*. E-bezpeci.cz. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/640-metody-identifikace-podvrzenych-fotografii-s-pomoci-specifikace-exif>.
- [29] KOPECKÝ, Kamil, 2013. *Podvody s falešnými webkamerami rádí i v ČR*. E-bezpečí.cz Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/637-podvody-s-falesnymi-webkamerami>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Např.	Například.
Apod.	A podobně.
Tj.	To jsou.
Cit.	Citováno.
Atd.	A tak dále.
Popř.	Popřípadě.
Cca.	Cirka.
Tzv.	Tak zvaně.
Aj.	A jiné.
Icq	I seek you
Mšmt	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Exif	Exchangeable image file format
Pie	Picture Information Extractor
SŠ	Střední škola
Č.	Číslo
www	World Wide web

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Graf č. 1: stratifikace respondentů dle pohlaví

Graf č. 2: vyhodnocení otázky č. 34

Graf č. 3: vyhodnocení otázky č. 35

Graf č. 4: vyhodnocení otázky č. 36

Graf č. 5: vyhodnocení otázky č. 37

Graf č. 6: vyhodnocení otázky č. 38

Graf č. 7: vyhodnocení otázky č. 9

Graf č. 8: vyhodnocení otázky č. 11

Graf č. 9: vyhodnocení otázky č. 12

Graf č. 10: vyhodnocení otázky č. 13

Graf č. 11: vyhodnocení otázky č. 6

Graf č. 12: vyhodnocení otázky č. 7

Graf č. 13: vyhodnocení otázky č. 8

Graf č. 14: vyhodnocení otázky č. 16

Graf č. 15: vyhodnocení otázky č. 17

Graf č. 16: vyhodnocení otázky č. 18

Graf č. 17: vyhodnocení otázky č. 19

Graf č. 18: vyhodnocení otázky č. 23

Graf č. 19: vyhodnocení otázky č. 24

Graf č. 20: vyhodnocení otázky č. 25

Graf č. 21: vyhodnocení otázky č. 31

Graf č. 22: vyhodnocení otázky č. 32

Graf č. 23: vyhodnocení otázky č. 26

Graf č. 24: vyhodnocení otázky č. 27

Graf č. 25: vyhodnocení otázky č. 33

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: dotazník

Příloha P II: informační leták

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí studenti,

do rukou se vám dostal dotazník, který slouží ke sběru dat pro mou Bakalářskou práci, která zkoumá „Výskyt a specifika kybergroomingu u studentů středních škol Zlínského kraje“.

„**Kybergrooming** = Termín kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. Tímto termínem se označuje takové chování uživatelů internetu, které má v dětské oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod“.

Prosím vás o zakroužkování či doplnění údajů v dotazníku. Jestliže nebude uvedeno jinak, zakroužkujte prosím jen jednu odpověď. Tento dotazník je anonymní a bude sloužit pouze pro studijní účely.

Předem vám moc děkuji, že jste si udělali čas a dotazník vyplnili.

Veronika Netušilová, studentka 3. ročníku oboru Sociální pedagogika.

1. Jaké je tvé pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2. Máš možnost využívat počítač s připojením k internetu?

- a) ano, vlastním svůj osobní počítač/notebook
- b) ano, využívám počítač rodičů
- c) ano, počítač využívám, uveď kde: _____
- d) ne

3. Tvůj mobilní telefon je:

- a) „obyčejný“ – tzn., nemá žádný operační systém a není dotykový, nevyužívá připojení k internetu, nelze do něj snadno instalovat nové aplikace
- b) tzv. chytrý telefon – má operační systém (Windows phone, Android, iOS či jiný), je dotykový, jsi připojen k internetu, můžeš si do něj instalovat hry a aplikace jako Facebook, Skype aj.
- c) nemám žádný mobilní telefon

4. Jaká je průměrná doba (v hodinách), kterou trávíš týdně (od pondělí do neděle) na internetu?

- a) 1 h a méně
- b) 1-5 h
- c) 5-10 h
- d) 10-20 h
- e) více než 20 h, uveď kolik _____

5. Čemu se nejvíce věnuješ v čase, který strávíš na internetu? (může být i více odpovědí)

- a) vyhledávání informací
- b) přehrávání/ stahování filmů, hudby, videí
- c) sociální sítě (facebook, twitter, libimseti)
- d) diskusní skupiny, chaty (ICQ, SKYPE..)
- e) e-mail
- f) jiné uveď: _____

6. Jsi v této chvíli zaregistrovaný(á) na některé ze sociálních sítí? (Facebook, Twitter, My space, atd.)

- a) ano
- b) ne

7. Pokud jsi registrovaný(á), tak uveď na jaké?

8. Pokud jsi registrovaný(á) na sociální síti, v kolika letech ses poprvé registroval(a)?

Uveď: _____

9. Které z těchto informací máš o sobě volně uvedeny na svém profilu na internetu? (může být i více odpovědí)

- a) jméno a příjmení
- b) věk (datum narození)
- c) adresu bydliště
- d) telefonní číslo
- e) emailovou adresu
- f) fotky či videa, na kterých jsi zachycen(a)
- g) jiné: _____

10. Používáš internet jako prostředek k seznámení se s novými lidmi?

- a) ano
- b) ne

11. Sdělujete lidem, které znáš pouze přes internet, kromě své přezdívky či jména i jiné osobní údaje?

- a) ano
- b) ne

12. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, uveď které:

13. Myslíš, že sdělování osobních informací neznámé osobě na internetu může být nebezpečné?

- a) ano
- b) ne

14. Stalo se ti někdy, že by tě neznámá osoba přes internet opakovaně kontaktovala?

- a) ano, jednou
- b) ano, opakovaně (uveď kolikrát): _____
- c) ne

15. Pokud jsi komunikoval(a) na internetu s neznámou osobou, byl(a) jsi od ní někdy požádán(a), abys komunikaci uchoval(a) v tajnosti?

- a) ano
- b) ne

16. Nabídl ti někdy neznámý člověk na internetu i osobní setkání?

- a) ano
- b) ne

17. Pokud by sis s takovým člověkem psal(a) dlouho a chtěl by tě vidět, přišel(la) bys na schůzku?

- a) ano
- b) ano, šel/šla bych, ale jen s kamarádkou/kamarádem
- c) ne, nešel/nešla bych

18. Pokud jsi odpověděl(a) ANO, uveď důvod, který tě k tomu vedl:

19. Myslíš si, že toto setkání by pro tebe mohlo být:

- a) nebezpečné
- b) bezpečné
- d) obohacující
- e) zraňující

20. Pokusil se tě někdy někdo prostřednictvím tvé fotografie na internetu (může být i více odpovědí):

- a) ponížit
- b) urážet tě
- c) zesměšňovat tě
- d) slovně ztrapňovat
- e) vydírat tě
- f) či jinak šikanovat, uveď jak: _____

21. Šířil jsi pomocí internetu či mobilního telefonu fotografii, která by měla někoho ponížit, zesměšnit či ztrapnit?

- a) ano
- b) ne

22. Byl(a) jsi někdy požádán(a) osobou, kterou znáš pouze virtuálně (může být i více odpovědí):

- a) o fotografii obličeje
- b) o lechtivě laděnou fotografii s tebou
- c) o videozáznam s tebou
- d) o osobní schůzku
- e) o tvé telefonní číslo
- f) o udržení komunikace v tajnosti
- g) ne, nikdy mě o nic nežádala
- h) jiné, uveď _____

23. Umístil(a) jsi někdy na internet svou „sexy“ fotografii nebo video, na kterých jsi částečně nebo úplně svlečený(á)?

- a) ano
- b) ne

24. Nebo bys alespoň svoji „sexy“ fotografii někomu poslal(a)?

- a) ano
- b) ne

25. Souhlasíš s tvrzením, že zveřejňování nebo zasílání takových fotografií může být nebezpečné?

- a) ano

b) ne

26. Stalo se ti někdy, že ti neznámý člověk psal sprosté zprávy nebo posílal neslušné fotky, videa nebo tě zval na neslušné www stránky (např. pornografické)

a) ano

b) ne

27. Jaký byl tvůj pocit, když ti od neznámého člověka přišly takové neslušné zprávy, fotky nebo videa? (může být i více odpovědí)

a) měl/měla jsem nepříjemný pocit

b) dostal/dostala jsem strach

c) vzbudilo to ve mně zvědavost

d) neměl/neměla jsem žádný pocit

28. Věříš tomu, co ti o sobě lidé na internetu píšou?

a) ano

b) ne

29. Oproti reálnému prostředí v internetové sociální síti:

jsi více otevřený **ano – ne**

setkáváš se častěji se sexuálními narážkami **ano - ne**

je pro tebe důležitá anonymita **ano - ne**

pocit'uješ méně tenze, úzkosti, obav ze sankcí **ano - ne**

jsi více komunikativní **ano - ne**

jsou tvé názory vyhraněnější až extrémní **ano - ne**

idealizuješ sebe sama **ano - ne**

navazuješ rychlé a povrchní vztahy **ano - ne**

30. Stalo se ti někdy, že se tě člověk, který se dostal k tvým intimním fotografiím, pokoušel pomocí těchto snímků vydírat?

a) ano

b) ne

31. Pokud by ti na internetu cizí člověk nabídl peněžní odměnu za tvoje intimní fotografie, souhlasil(a) bys?

a) ano

b) ne

32. Myslíš si, že taková forma výdělku by byla pro tebe lákavá?

a) ano

b) ne

33. Které z následujících chování je podle tebe nejnebezpečnější? (Označ jen jednu odpověď)

a) odesílání nebo publikování fotografií obličeje na internetu

b) sdílení nebo odesílání osobních videí na internetu

c) komunikace s neznámými lidmi z internetu

d) schůzka s neznámými lidmi z internetu

e) žádné z těchto chování není nebezpečné

f) jiná odpověď: _____

34. Setkal(a) ses už někdy s pojmem „kybergrooming“?

- a) ano
- b) ne

35. Označ, jak by ses zachoval(a), kdyby ses stal(a) obětí kybergroomingu?

- a) oznámil(a) vše na policii
- b) oznámil(a) vše rodičům
- c) oznámil(a) vše učiteli
- d) odpojil(a) se od internetu a dále s takovým člověkem nekomunikoval(a)
- e) nechal(a) si vše pro sebe
- f) jiná odpověď: _____

36. Myslíš si, že byste ve škole měli být více informováni o kybergroomingu?

- a) ano
- b) ne

37. Zúčastnil(a) by ses např. přednášky či promítání filmu, týkajícího se kybergroomingu?

- a) ano
- b) ne

38. Znáš webové stránky e-bezpeci.cz ?

- a) ano
- b) ne

Děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku ☺

Bližší informace o Kybergroomingu a nebezpečných jevech na internetu naleznete na webových stránkách:

www.e-bezpeci.cz www.seznamsebezpecne.cz www.nebudobet.cz www.saferinternet.cz

Kybergrooming

- ❖ Termín kybergrooming (child grooming, grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je tedy druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií.
- ❖ Kromě technických možností je nejúčinnější obranou před kybergroomingem prevence. Ta spočívá zejména v dobré informovanosti učitelů i žáků o nebezpečích této internetové manipulace. Velmi důležitým preventivním nástrojem je také fungující komunikace mezi dítětem a rodičem. Významné je rovněž integrování témat internetové komunikace s neznámými uživateli (a logicky také témat spojených s rizikovou virtuální komunikací) do systému vzdělávání (například prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů).
- ❖ Existuje několik základních pravidel, jak se před kybergroomingem chránit:
  - ❖ Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!
  - ❖ Všimněte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky (útočník například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).
  - ❖ Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.
  - ❖ Vytýčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.
  - ❖ Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).
  - ❖ Nikdy nechoďte na osobní schůzku, aniž by o ni věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.
  - ❖ Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechte přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.

(Kopecký, 2010, citováno ze stránek e-bezpeci.cz)

Další informace naleznete na:

www.e-bezpeci.cz

www.seznamsebezpecne.cz

www.nebudobet.cz

www.saferinternet.cz

www.kyber-sikana.eu

www.bezpecnivinternet.cz

